

Tradus și revizuit de IER (ier.gov.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA MAGYAR JETI ZRT ÎMPOTRIVA UNGARIEI

(Cererea nr. 11257/16)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

4 decembrie 2018

DEFINITIVĂ

04.03.2019

*Hotărârea a devenit definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Aceasta poate suferi modificări de formă.*

În cauza Magyar Jeti Zrt împotriva Ungariei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Ganna Yudkivska, *președinte*,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Faris Vehabović,

Egidijus Kūris,

Carlo Ranzoni,

Marko Bošnjak,

Péter Paczolay, *judcători*,

și Andrea Tamietti, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 4 septembrie 2018,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 11257/16 îndreptată împotriva Ungariei, prin care o societate cu răspundere limitată de drept maghiar, Magyar Jeti Zrt („reclamanta”), a sesizat Curtea la 23 februarie 2016, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamanta a fost reprezentată de doamna V. Vermeer, avocată în Londra. Guvernul maghiar („Guvernul”) a fost reprezentat de domnul Z. Tallódi, agent guvernamental, din cadrul Ministerului Justiției.

3. Societatea reclamantă s-a plâns în temeiul art. 10 din Convenție că, găsimd-o responsabilă pentru postarea unui hiperlink care duce la un conținut defăimător pe site-ul său, instanțele interne i-au restricționat în mod nelegal libertatea de exprimare.

4. La 26 mai 2016, cererea a fost comunicată Guvernului.

5. La 1 iulie 2016, în temeiul art. 36 § 2 din Convenție și al art. 44 § 3 din Regulamentul Curții, vicepreședintele secției a aprobat Consiliului European al Editorilor, Media Law Resource Center Inc., Newspaper Association of America, BuzzFeed, Electronic Frontier Foundation, Index on Censorship, prof. Lorna Woods, dr. Richard Danbury și dr. Nicole Stremlau, împreună; European Information Society Institute; Article 19; Centrului European pentru Drepturile Romilor; Mozilla Foundation și Mozilla Corporation; și Access Now, Collaboration on International ICT Policy in East and Southern Africa și European Digital Rights, împreună, cererea de intervenție în calitate de terți intervenienți în procedură.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Societatea reclamantă operează un portal de știri online popular în Ungaria, numit 444.hu, care înregistrează în medie aproximativ 250.000 de utilizatori unici pe zi. Portalul de știri online are 24 de angajați și publică aproximativ 75 de articole pe zi într-o gamă largă de subiecte, inclusiv politică, tehnologie, sport și cultură populară.

7. La 5 septembrie 2013, un grup de suporterii de fotbal aparent beți s-a oprit la o școală elementară din satul Konyár, Ungaria, în timpul călătoriei cu autobuzul la un meci de fotbal. Elevii școlii erau predominant romi. Suporterii au debarcat din autobuz și au început să cânte, să întoneze și să strige remarci rasiste și să profereze amenințări împotriva elevilor aflați afară în locul de joacă. De asemenea, suporterii au fluturat steaguri și au aruncat sticle de bere, iar unul dintre ei se pare că a urinat în fața clădirii școlii. Pentru a proteja copiii, cadrele didactice au chemat poliția, au luat copiii înăuntru și i-au pus să se ascundă sub mese și în baie. Suporterii de fotbal s-au urcat în autobuz și au părăsit zona numai după ce a sosit poliția.

8. La 5 septembrie 2013, J. Gy. liderul administrației locale a minorității romă din Konyár însoțit de un elev al școlii elementare și de mama acestuia, a acordat un interviu fundației Roma Produkciós Iroda, un canal media cu accent pe problemele romilor. În timp ce descria evenimentele, și referindu-se la sosirea suporterilor de fotbal în Konyár, J. Gy. a declarat că „a venit Jobbik¹” (*Bejött a Jobbik*). Acesta a adăugat: „Ei au atacat școala, Jobbik a atacat-o” și „membrii Jobbik, adaug, erau membri ai Jobbik, erau sigur membrii Jobbik „. În aceeași zi, canalul media a încărcat videoclipul interviului pe Youtube.

9. La 6 septembrie 2013, societatea reclamantă a publicat un articol despre incidentul de la Konyár pe site-ul 444.hu, cu titlul „Suporterii de fotbal care se îndreptau către România s-au oprit să amenințe elevii țigani”, scris de B. H., un jurnalist al portalului de știri de pe Internet. Articolul cuprindea următoarele fragmente:

„După toate probabilitățile, un autobuz plin de suporterii de fotbal maghiari care se îndreptau spre un meci România – Ungaria au ieșit de pe autostradă pentru a amenința mai ales elevii țigani de la o școală primară din Konyár, un sat aflat aproape de granița cu România.

Conform informațiilor noastre și declarațiilor martorilor, autobuzul a sosit în sat în dimineața zilei de joi. Suporterii erau beți și au început să-i înjure pe țigani și să amenințe elevii. Cadrele didactice din clădire au încuiat ușile și i-au instruit pe cei mai mici să se ascundă sub mese. Dl J. Gy., președinte al administrației municipale locale a țiganilor [cigány], ne-a vorbit despre incident. O convorbire telefonică între domnul Gy. și un părinte a fost deja încărcată pe Youtube.”

---

1. *Jobbik* este un partid politic de dreapta, ocupând la momentul faptelor locul al treilea ca reprezentare în parlamentul maghiar.

Cuvintele „încărcată pe Youtube” apăreau cu verde, indicând faptul că serveau ca text ancoră la un hiperlink la videoclipul de pe Youtube. Făcând clic pe textul verde, cititorii pot deschide o nouă pagină web care duce la înregistrarea video găzduită pe site-ul Youtube.com.

10. Articolul a fost ulterior actualizat de trei ori – la 6 și 12 septembrie și la 1 octombrie 2016 – pentru a reflecta noile informații disponibile, inclusiv un răspuns oficial al poliției.

11. Hiperlinkul la videoclipul Youtube a fost reprodus în continuare pe alte trei site-uri web, operate de alte canale media.

12. La 13 octombrie 2013, partidul politic Jobbik a introdus o acțiune pentru calomnie în temeiul art. 78 din Codul civil în fața Înaltei Curți de la Debrețin împotriva a opt pârâți, incluzând pe J. Gy., Roma Produkciós Iroda Alapítvány, societatea reclamantă și alte canale media care furnizaseră linkuri la videoclipul în litigiu. Acesta a susținut că, prin utilizarea termenului Jobbik pentru a descrie suporterii de fotbal și prin publicarea unui hiperlink la videoclipul Youtube, părțile adverse i-au încălcat dreptul la reputație.

13. La 30 martie 2014, Înalta Curte a admis plângerea reclamantului, constatând că declarațiile lui J. Gy au transmis în mod fals impresia că Jobbik fusese implicat în incidentul de la Konyár. De asemenea, a constatat ca stabilit faptul că societatea reclamantă era responsabilă în mod obiectiv pentru răspândirea declarațiilor calomnioase și că încălcaseră dreptul partidului politic la reputație, obligând-o să publice extrase din decizie pe site-ul 444.hu și să elimine hiperlinkul la videoclipul Youtube din articolul online.

14. Decizia Înaltei Curți conține următoarele pasaje relevante:

„[...]”

Curtea a stabilit că primul pârât J. Gy. a încălcat dreptul inerent al reclamantului Jobbik Magyarorszagert Mozgalom la protecție împotriva calomniei susținând în mod fals în declarațiile sale făcute celui de al doilea pârât la 5 septembrie 2013 și încărcate pe youtube.com, și celui de al șaselea pârât la 7 septembrie și încărcate pe haon.hu, că evenimentele care au avut loc la 5 septembrie 2013 în fața școlii primare din Konyár fuseseră produse de partidul reclamant și că oamenii care luaseră parte la acestea erau persoane asociate cu partidul reclamant. Curtea a stabilit că al doilea pârât, Roma Produkciós Iroda Alapítvány; al patrulea pârât, I.V., al cincilea pârât, Magyar Jeti, al șaselea pârât, Inform Média Kft, și al optulea pârât, HVG Kiadó Zrt., au încălcat, de asemenea, dreptul inerent al reclamantului la protecție împotriva calomniei, întrucât al doilea pârât a încărcat declarațiile false ale primului pârât pe youtube.com, iar al patrulea pârât le-a făcut disponibile și le-a răspândit pe romaclub.hu, al cincilea pârât pe 444.hu, al șaselea pârât pe haon.hu și al optulea pârât pe hvg.hu.

[...]

Curtea obligă primul și al doilea pârât să facă disponibile public întâiul și al doilea paragraf din această decizie în termen de 15 zile și pentru o perioadă de 30 de zile pe youtube.com pe propria cheltuială, iar pe al patrulea pârât să le facă disponibile public pe romaclub.hu, al cincilea pârât pe 444.hu, al șaselea pârât pe haon.hu și al optulea pârât pe hvg.hu.

Curtea obligă, de asemenea, pe al cincilea pârât să șteargă în termen de 15 zile linkul către declarația primului pârât încărcată pe youtube.com în articolul său „Suporterii aflați pe drum către România au oprit pentru a amenința elevii țigani”, publicat la 6 septembrie 2013.

Calomnierea se poate realiza nu numai prin susținerea unui neadevăr, ci și prin publicarea și răspândirea unui neadevăr care aparține altei persoane (a se vedea art. 78 alin. 2 din Codul civil). Atunci când se constată existența unei încălcări, nu are importanță dacă persoanele în cauză au acționat cu bună-credință sau cu rea-credință, [ci] dacă încălcarea le poate fi imputată.

Luând în considerare cele de mai sus, Curtea a stabilit că al doilea, al patrulea și al cincilea [societatea reclamantă], al șaselea și al optulea pârât au încălcat, de asemenea, dreptul inerent al reclamantului la protecție împotriva calomniei prin publicarea și răspândirea declarației calomnioase a primului pârât.

[...]

Sancțiunile obiective pentru încălcarea drepturilor inerente:

În conformitate cu art. 84 alin. (1) din Codul civil, persoana căreia i s-au încălcat drepturile inerente are următoarele opțiuni în temeiul dreptului civil, în funcție de circumstanțele cazului:

- a) să solicite instanței o constatare a producerii încălcării;
- c) să solicite ca autorul încălcării să repare prejudiciul printr-o declarație sau prin alte mijloace adecvate și, după caz, ca autorul, pe cheltuiala sa, să facă această divulgare privind reparațiile în mod adecvat în public;
- d) să solicite încetarea situației prejudiciabile și restabilirea situației anterioare de către autorul încălcării și pe cheltuiala acestuia și, în plus, ca efectele încălcării să fie înlăturate sau lipsite de natura lor cauzatoare de prejudicii.

Sancțiunile citate anterior [art. 84 alin. (1) din Codul civil] pentru încălcarea drepturilor inerente sunt de natură obiectivă, [și] prin urmare, independente de imputabilitatea autorului încălcării sau de lipsa acesteia. Încălcarea însăși reprezintă temeiul pentru aplicarea unei sancțiuni obiective adecvate. Luând în considerare cele de mai sus, Curtea a stabilit că pârâții au încălcat drepturile inerente al reclamantului, în temeiul art. 84 alin. (1) lit. a) din Codul civil.

În ceea ce privește reparația potrivit art. 84 alin. (1) lit. c) din Codul civil, Curtea a dispus ca pârâții – în legătură cu încălcarea comisă prin modul cum au procedat – să publice pe site-urile web în cauză primul și al doilea paragraf din decizie care conțin constatarea încălcării și, totodată, aduc atingere reclamantului și să declare neadevărul declarației care a fost făcută publică. La fel cum a procedat cu declarația primului pârât care conținea afirmații neadevărate. Având în vedere că prejudiciul adus reclamantului poate fi reparat în cercul obiectiv al sancțiunilor prin prevederea respectivă, Curtea a respins acea parte din pretenția reclamantului care se referea la răspândirea publică a unei declarații cu conținut diferit.

În baza art. 84 alin. (1) lit. d) din Codul civil, Curtea a dispus ca al cincilea pârât să renunțe la caracterul calomnios al relatării sale, însă a respins aceeași pretenție formulată de reclamant împotriva celui de-al optulea pârât, dat fiind că se poate stabili pe baza faptelor cauzei că relatarea celui de-al optulea pârât disponibilă pe hvg.hu este pur și simplu un link către relatarea care a apărut pe site-ul 444.hu administrat de către al cincilea pârât, prin urmare, renunțarea la caracterul calomnios de către acesta din urmă duce efectiv la renunțarea la caracterul calomnios în cazul relatării de pe hvg.hu.

Sancțiunile subiective ale încălcării drepturilor inerente:

În baza art. 84 alin. (1) lit. e) din Codul civil, persoana căreia i s-au încălcat drepturile inerente introduce acțiune în daune interese punitive în conformitate cu reglementările privind răspunderea potrivit dreptului civil.

În baza art. 339 alin. (1) din Codul civil, persoana care cauzează un prejudiciu altei persoane cu încălcarea legii răspunde pentru acest prejudiciu. Persoana este exonerată de răspundere dacă poate dovedi că a acționat într-un mod care este de așteptat, în

general, într-o anumită situație. În baza art. 355 alin. (1) și art. 355 alin. (4) din Codul civil, persoana responsabilă de prejudiciu despăgubește partea prejudiciată pentru prejudiciul moral. Cele patru condiții cumulative ale despăgubirii pentru prejudiciul moral sunt: 1) încălcarea legii prin încălcarea drepturilor inerente; 2) imputabilitatea; 3) dezavantajul moral; 4) legătura de cauzalitate dintre încălcarea drepturilor inerente și dezavantajul moral.

În ceea ce privește persoanele juridice, prejudiciul moral reprezintă dezavantajul moral sau pierderea evidentă în evaluarea persoanei juridice și în modificările negative ale cifrei de afaceri, în participarea sa în alte relații și în situația și calitatea existenței și a operațiunilor sale.

Apariția dezavantajului poate fi stabilită nu numai pe baza probelor, ci și pe baza faptelor cunoscute public, în temeiul art. 163 alin. (3) din Codul de procedură civilă (BH.2001.178).

În cauza respectivă, Curtea a stabilit că era un fapt cunoscut public că declarația primului pârât, prin care a prezentat partidul politic reclamant ca unul care a produs un eveniment agresiv, amenințător și rasist, și care mai târziu a fost răspândită public de către ceilalți pârâți, a cauzat un prejudiciu moral în evaluarea partidului politic reclamant. Această circumstanță este respinsă și disprețuită de o parte largă a societății, obligând persoana juridică „asociată” cu astfel de întâmplări să explice și să-și clarifice rolul (sau, în prezenta cauză, lipsa rolului său). În cazul unui partid politic cu reprezentare parlamentară, acest tip de prejudiciu moral poate fi în special cauzat de o încălcare a drepturilor inerente săvârșită cu aproape 6 luni înaintea alegerilor parlamentare.

Cu privire la primul pârât, Curtea a stabilit existența imputabilității pe baza condițiilor privind despăgubirea pentru prejudiciile morale...

În cazul celorlalți pârâți, Curtea nu a stabilit existența imputabilității lor cu privire la încălcarea legii și, în consecință, a respins pretenția reclamantului de despăgubire pentru prejudiciul moral formulată împotriva celorlalți pârâți, astfel:

În propriile lor site-uri de știri online administrate de al cincilea [societatea reclamantă], de al șaselea și de al optulea pârât, pârâții în cauză au publicat rapoarte care au prezentat evenimentele din 5 septembrie în cel mai realist mod și au folosit canalele de informații și formele de control disponibile conform așteptărilor. Au prezentat informații contradictorii și opinii într-o manieră obiectivă, au redat cu fidelitate informațiile și opiniile prezentate. Faptul că pârâții au inclus și [declarațiile domnului J. Gy.] nu încalcă procedura așteptată de la personalul presei într-o astfel de situație, nu [este] considerată o publicare deliberat falsă și, prin urmare, nu impune stabilirea faptului dacă angajații pârâților respectivi nu au examinat veridicitatea faptelor și, în legătură cu aceasta, nu au acționat cu precizia necesară pentru exercitarea responsabilă a dreptului constituțional la libertatea de exprimare. Spre deosebire de aceasta, se poate stabili explicit pe baza conținutului mărturiilor și a relatărilor prezentate dacă angajații pârâților afectați au acționat cu precizia necesară pentru exercitarea responsabilă a activității lor[:] au examinat, au expus și au prezentat veridicitatea faptelor[:] de aceea, au acționat într-un mod care este în general de așteptat din partea lor în situația respectivă.

[...]”

15. Societatea reclamantă a introdus apel argumentând că opinia publică asocia noțiunea de „Jobbik” nu atât cu partidul politic, cât cu ideologia împotriva romilor, iar numele devenise un nume colectiv pentru organizațiile împotriva romilor. Potrivit societății reclamante, declarația nu avusese un conținut ofensator la adresa partidului politic, deoarece era cunoscut în mod public faptul că Jobbik fusese implicat în activități de incitare la ură.

Societatea reclamantă a subliniat, de asemenea, că făcând disponibil interviul cu primul pârât printr-un link, dar neasociind societatea reclamantă cu conținutul video, nu repetase declarațiile și nu răspândise falsuri.

16. La 25 septembrie 2014, Curtea de Apel Debrecen a menținut hotărârea primei instanțe. Aceasta a hotărât că declarația dată de J. Gy. reprezenta o expunere a situației de fapt, deoarece oferea publicului mediu impresia că suporterii de fotbal erau organizațional legați de partidul politic. Curtea de Apel a concluzionat că declarația fusese prejudiciabilă pentru partidul politic, deoarece îl asociase pe acesta din urmă cu un comportament social reprobabil. În ceea ce privește societatea reclamantă, a hotărât:

„[...] Cu privire la observația celui de al cincilea pârât [societatea reclamantă] în apel, prima instanță a stabilit corect că a face o declarație falsă printr-un link, chiar fără a se identifica cu aceasta, reprezintă o răspândire a faptelor.

Răspândirea (sau punerea în circulație) este distribuirea unei știri ca un conținut al gândirii și punerea acesteia la dispoziția altor persoane. Contrar opiniei exprimate de cel de al cincilea pârât în apel, încălcarea legislației prin răspândire are loc chiar dacă răspânditorul nu se identifică cu declarația și chiar dacă încrederea în veridicitatea declarațiilor nu are temeii. A face disponibil un conținut legal prin orice formă reprezintă răspândire, iar răspânditorul poartă răspunderea obiectivă pentru distribuirea declarației ilegale a unei alte persoane ca urmare a distribuirii.

Pe baza interpretării gramaticale și taxonomice a răspândirii de informații false conform art. 78 alin. (2) din Codul civil, aceasta se produce prin distribuirea de informații, care fac conținutul dat accesibil oricui. Esența răspândirii este distribuirea de informații și, datorită consecințelor juridice obiective, nu contează care a fost scopul distribuirii, dacă răspânditorul a acționat cu bună-credință sau cu rea-credință, iar amploarea publicității sau gravitatea încălcării nu au nicio importanță.

[...]”

17. Societatea reclamantă a depus o plângere constituțională în temeiul Legii nr. CLI din 2011 privind Curtea Constituțională („Legea Curții Constituționale”) la 1 decembrie 2014, argumentând în esență că, în conformitate cu Codul civil, canalele media aveau o răspundere obiectivă pentru răspândirea de informații false, care, conform practicii judiciare, însemna că mass-media este răspunzătoare pentru veridicitatea declarațiilor formulate în mod vădit de terți. Astfel, chiar dacă un organ de presă a pregătit un articol echilibrat și imparțial pe o chestiune de interes public, s-ar putea totuși constata că acesta încalcă legea. Consecința ar fi o sarcină excesivă pentru editori, întrucât aceștia ar putea doar să publice informații a căror veridicitate au stabilit-o fără îndoială, făcând imposibilă relatarea chestiunilor controversate. Societatea reclamantă a susținut că practica judiciară era neconstituțională, întrucât nu examina dacă activitatea unui editor respectase regulile etice și profesionale ale jurnalismului, ci numai dacă răspândise o declarație neadevărată. În domeniul Internetului, unde valoarea de noutate a informațiilor dura foarte puțin, nu exista de fapt timp pentru a verifica veridicitatea fiecărei declarații.

18. Doi dintre pârâți au depus, de asemenea, o cerere de revizuire la *Kúria*. Societatea reclamantă a argumentat că hotărârea instanței de apel a restrâns libertatea presei într-o manieră disproporționată, deoarece presa nu relatase decât despre o problemă importantă de interes public, în conformitate cu

sarcinile jurnalistice. A subliniat că, potrivit instanțelor inferioare, relatarea sa fusese echilibrată. De asemenea, a susținut că declarația dată de J. Gy. reprezenta o opinie mai degrabă decât un fapt. În orice caz, nu fusese angajat în răspândire, ci nu făcuse altceva decât să-și îndeplinească obligația de relatare jurnalistică.

19. *Kúria* a menținut hotărârea instanței de apel la 10 iunie 2015 (comunicată societății reclamante la 4 septembrie 2015), reiterând că declarațiile domnului J. Gy. expuneau situația de fapt și că pârâții nu au reușit să demonstreze veridicitatea afirmațiilor. Cu toate că termenul *jobbikos* se folosea în limbaj colocvial, în cazul în discuție J. Gy. se referise în mod explicit la partidul politic și la rolul avut în incident. Cu privire la întrebarea dacă activitatea societății reclamante a reprezentat răspândire de informații, *Kúria* a constatat:

„Atât în dreptul penal, cât și în alte cauze de drept civil, *Kúria* îmbrățișează punctul de vedere juridic... că răspândirea se face prin distribuirea sau publicarea oricărei informații, iar ca urmare oricine poate avea acces la conținutul dat. Internetul este numai o alternativă posibilă pentru publicare, este forumul de răspândire, în sensul că informația și faptele sunt distribuite printr-o rețea de calculatoare. Linkul Internet către propria publicație deservește o anexă, care este accesibilă și lizibilă cu un singur click. Codul civil a stabilit responsabilitatea obiectivă pentru răspândire, indiferent de buna-credință sau reaua-credință a răspânditorului. În opinia *Kúria*, a impune canalelor media să nu facă accesibile declarațiile prejudiciabile nu constituie o restrângere a libertății presei sau a libertății de exprimare și nu era o obligație impusă acestora care să nu poată fi îndeplinită.”

20. La 19 decembrie 2017, Curtea Constituțională a respins plângerea constituțională. A subliniat constatarea instanței de apel că oferirea unui hiperlink către un conținut reprezintă o răspândire a faptelor. În plus, răspândirea este ilegală chiar dacă răspânditorul nu s-a identificat cu conținutul declarației unui terț și chiar dacă în mod eronat a avut încredere în veridicitatea afirmației.

21. Curtea Constituțională, de asemenea, a reiterat jurisprudența sa anterioară cu privire la relatări despre conferințe de presă ale unor persoane publice, declarând că un astfel de comportament nu reprezenta răspândire dacă relatarea era nepărtinitoare și obiectivă, dacă declarația privea un aspect de interes public, dacă editorul oferea sursa declarației și dădea persoanei vizate de declarația potențial prejudiciabilă posibilitatea să reacționeze. În astfel de cazuri, potrivit Curții Constituționale, jurnaliștii nu au făcut declarații proprii și nici nu au intenționat să influențeze opinia publică cu gândurile proprii. Prin urmare, răspunderea presei pentru aserțiuni false trebuie distinsă de situațiile în care conținutul mediatic se definește numai prin propriile alegeri și decizii ale editorilor și ale jurnaliștilor. Mai precis, în aceste situații scopul publicării nu era nici să îmbogățească, nici să influențeze dezbaterile publice cu argumentele jurnaliștilor, ci să ofere o relatare actualizată și credibilă cu privire la declarațiile unor terțe părți- care participă la dezbateri publice. În interesul dezbaterii publice este necesară o corectă relatare despre conferințele de presă.

22. Privitor la prezenta cauză, Curtea Constituțională a constatat că răspândirea unei aserțiuni false nu privește declarația dată la o conferință de

presă. Declarația respectivă era în legătură cu o relatare media cu privire la o întâmplare prezentată de presă potrivit propriei evaluări. Relatarea din presă sintetiza informații privind un eveniment de interes public. O relatare de presă nu este cuprinsă în definiția diseminării numai dacă scopul publicării era să ofere o prezentare actualizată și credibilă cu privire la declarațiile unor terți care participă la dezbateră publică. Totuși, în speță, *Kúria* a constatat că scopul publicării nu fusese prezentarea declarațiilor lui J. Gy., ci prezentarea informațiilor contradictorii cu privire la eveniment. De aceea, relatarea de presă reprezenta răspândire.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

23. Dispozițiile relevante ale Legii fundamentale sunt formulate după cum urmează:

Art. VI

„(1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului, a comunicațiilor și a reputației.

[...]”

Art. IX

„(1) Orice persoană are dreptul la exprimarea în mod liber a opiniilor.

(2) Ungaria recunoaște și protejează libertatea și pluralismul presei și asigură condițiile pentru libertatea informațiilor necesare în formarea opiniei publice democratice.”

24. Legea privind Curtea Constituțională prevede după cum urmează:

Art. 27

„Orice persoană sau organizație implicată într-o cauză poate depune o plângere constituțională la Curtea Constituțională împotriva unei hotărâri judecătorești care este contrară Legii fundamentale în sensul art. 24 alin. (2) litera d) din Legea fundamentală, dacă hotărârea pe fond sau altă decizie care încheie procedura judiciară

a) încalcă drepturile reclamantului consacrate în Legea fundamentală și

b) reclamantul a epuizat deja căile de atac disponibile sau nu există nicio cale de atac.

[...]”

Art.29

„Curtea Constituțională admite plângeri constituționale dacă un conflict cu Legea fundamentală afectează în mod semnificativ decizia judiciară sau dacă speța ridică probleme de drept constituțional de importanță fundamentală.

[...]”

17. Consecințele juridice ale deciziilor Curții Constituționale

Art. 39

„(1) Cu excepția cazului în care se prevede altfel prin această Lege, deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii pentru toți.

(2) Nu există nicio cale de atac împotriva deciziilor Curții Constituționale.

(3) Curtea Constituțională stabilește consecințele juridice aplicabile în cadrul Legii fundamentale și al prezentei legi.”

Art. 43

„(1) În cazul în care Curtea Constituțională, pe parcursul procedurilor sale în conformitate cu art. 27 și pe baza unei plângeri constituționale, declară că o hotărâre judecătorească este contrară Legii fundamentale, anulează decizia.

(2) În ceea ce privește consecințele juridice procedurale ale deciziei Curții Constituționale de anulare a unei hotărâri judecătorești, sunt aplicabile dispozițiile codurilor de procedură judiciară.

(3) În procedurile judiciare ulterioare anulării unei hotărâri judecătorești de către Curtea Constituțională, decizia Curții Constituționale este obligatorie cu privire la problema constituționalității.

(4) Curtea Constituțională, atunci când anulează o hotărâre judecătorească, poate, de asemenea, anula hotărâri judecătorești sau decizii ale altor autorități care au fost revizuite de respectiva hotărâre.

[...]”

25. Legea nr. IV din 1959 privind Codul civil, în vigoare la momentul faptelor, prevede:

Art. 75

„(1) Drepturile referitoare la personalitate vor fi respectate de toți. Drepturile referitoare la personalitate sunt protejate în temeiul prezentei legi.

(2) Normele privind protecția drepturilor referitoare la personalitate sunt aplicabile, de asemenea, personalităților juridice, cu excepția cazurilor în care o astfel de protecție, dat fiind caracterul său, se aplică numai persoanelor fizice.

(3) Drepturile referitoare la personalitate nu se încalcă prin comportamente pentru care titularul drepturilor și-a dat consimțământul, cu excepția cazului în care acest consimțământ încalcă sau pune în pericol un interes al societății. În orice alt caz, contractul sau declarația unilaterală care restrânge drepturile referitoare la personalitate sunt nule de drept.”

Art. 78

„(1) Protecția drepturilor referitoare la personalitate include, de asemenea, protecția reputației.

(2) În special, realizarea sau răspândirea unei aserțiuni false prejudiciabile cu privire la o altă persoană, sau prezentarea cu implicații neadevărate a unui fapt adevărat în legătură cu o altă persoană, constituie calomnie.”

III. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNAȚIONALE RELEVANTE

26. Recomandarea CM/Rec (2007)16 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la măsurile de promovare a valorii serviciului public pe Internet prevede:

„29. La 7 noiembrie 2007, în cea de-a 1010-a reuniune, delegații miniștrilor au abordat aspecte esențiale ale utilizării noilor tehnologii și servicii din domeniul informațiilor și al comunicării, în special Internetul, în contextul protejării și promovării drepturilor omului și ale libertăților fundamentale. Ei au recunoscut rolul din ce în ce mai important pe care îl joacă Internetul în furnizarea diverselor surse de informare către public și dependența semnificativă a oamenilor de Internet ca instrument de comunicare.

30. S-a constatat, cu toate acestea, că Internetul poate, pe de o parte, extinde semnificativ exercitarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum dreptul la libertatea de exprimare, în timp ce, pe de altă parte, Internetul ar putea afecta negativ alte drepturi, libertăți și valori, așa cum sunt respectarea vieții private și a secretului corespondenței și a demnității umane.

31. Delegații miniștrilor au adoptat recomandări către statele membre ale Consiliului Europei în privința guvernancei Internetului. Acestea au inclus recomandarea de a elabora un cadru juridic clar care delimitează rolurile și responsabilitățile tuturor părților interesate cheie din domeniul noilor tehnologii ale informației și ale comunicațiilor și de a încuraja sectorul privat să dezvolte o autoreglementare și o coreglementare deschise și transparente pe baza cărora actorii cheie din acest domeniu ar putea să fie trași la răspundere.”

27. Recomandarea CM/Rec(2011)7 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind o nouă noțiune a media (adoptată la 21 septembrie 2011) are următorul conținut:

„[...]”

Comitetul de Miniștri, în temeiul art. 15. b din Statutul Consiliului Europei, invită statele membre:

– să adopte o noțiune nouă și largă a media care să cuprindă toți actorii implicați în producția și diseminarea, către un potențial număr mare de persoane, a conținutului (de exemplu, informații, analize, comentarii, opinii, educație, cultură, artă și divertisment sub formă de text, audio, video, audiovideo sau alte forme) și a aplicațiilor destinate să faciliteze comunicarea în masă interactivă (de exemplu rețelele sociale) sau alte experiențe interactive pe scară largă bazate pe conținut (de exemplu, jocuri online), păstrând în același timp (în toate aceste cazuri) controlul editorial sau supravegherea conținutului;

– să revizuiască nevoile de reglementare în ceea ce privește toți actorii care furnizează servicii sau produse în ecosistemul media, astfel încât să garanteze dreptul cetățenilor de a căuta, primi și transmite informații în conformitate cu art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului și să extindă la acești actori garanții relevante împotriva ingerințelor care, altfel, ar putea avea un efect negativ asupra drepturilor prevăzute la art. 10, inclusiv în ceea ce privește situațiile care riscă să ducă la autocontrol sau autocenzură;

– să aplice criteriile prezentate în anexă atunci când iau în considerare un răspuns graduat și diferențiat pentru actorii care se identifică în noua noțiune de media, bazată pe standardele relevante privind media ale Consiliului Europei, având în vedere funcțiile specifice ale acestora în procesul mediatic, ca și impactul și semnificația lor potențiale în asigurarea sau consolidarea bunei guvernance într-o societate democratică;

[...]

Anexă la Recomandarea CM/Rec(2011)7**Criteriile de a identifica media și orientări pentru un răspuns graduat și diferențiat****Introducere**

7. Abordarea diferențiată și graduată impune ca fiecare actor ale cărui servicii sunt identificate ca media sau ca activitate intermediară sau auxiliară să beneficieze atât de forma corespunzătoare (diferențiată), cât și de nivelul corespunzător (gradat) de protecție și ca responsabilitatea să fie, de asemenea, delimitată în conformitate cu art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului și cu alte standarde relevante dezvoltate de Consiliul Europei.

[...]"

28. Declarația comună a raportorului special al ONU privind libertatea de opinie și de exprimare, a reprezentantului OSCE pentru libertatea media și a raportorului special al OAS privind libertatea de exprimare, adoptată la 21 decembrie 2005, prevede următoarele:

„Nimeni nu ar trebui considerat răspunzător pentru conținutul de pe Internet

al cărui autor nu este, decât dacă fie a adoptat acel conținut ca fiind al său, fie a refuzat să respecte hotărârea judecătorească de a elimina conținutul.”

29. În cauza C-160/15 *GS Media BV împotriva Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Entreprises International Inc., Britt Geertruida Dekker*, Curtea de Justiție a Uniunii Europene („CJUE”) a analizat dacă, și în ce condiții, postarea pe un site a unui hiperlink către opere protejate, care sunt disponibile gratuit pe un alt site fără consimțământul titularului dreptului de autor, constituie „comunicare publică” în sensul art. 3 alin. (1) din Directiva 2001/29 /CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională. CJUE a constatat că:

„45. În această privință, trebuie să se constate că internetul are efectiv o importanță aparte pentru libertatea de exprimare și de informare, garantată prin articolul 11 din cartă, și că hiperlinkurile contribuie la buna sa funcționare, precum și la schimbul de opinii și de informații în această rețea caracterizată prin disponibilitatea unor cantități imense de informații.

[...]

47. Pentru aprecierea individualizată a existenței unei «comunicări publice», în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29, trebuie, așadar, atunci când postarea unui hiperlink către o operă disponibilă în mod liber pe un alt site internet este efectuată de o persoană care, procedând în acest fel, nu urmărește un scop lucrativ, să se țină cont de împrejurarea că această persoană nu știe și nu poate în mod rezonabil să știe că această operă a fost publicată pe internet fără autorizarea titularului drepturilor de autor.

48. Astfel, deși o asemenea persoană pune la dispoziția publicului respectiva operă oferindu-le celorlalți internauți accesul direct la aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 februarie 2014, *Svensson și alții*, C-466/12, EU:C:2014:76, punctele 18-23), ea nu intervine, ca regulă generală, pe deplin conștientă de consecințele comportamentului său pentru a oferi unor clienți acces la o operă publicată nelegal pe internet. În plus, din moment ce opera în discuție era deja disponibilă fără nicio restricție de acces pe site-ul internet la care hiperlinkul permite accesul, toți internauții puteau avea, în principiu, deja acces la aceasta, chiar și fără respectiva intervenție.

49. În schimb, atunci când se stabilește că o astfel de persoană știa sau trebuia să știe că hiperlinkul pe care l-a postat conferă accesul la o operă publicată nelegal pe internet, de exemplu, din cauză că a fost avertizată de titularii dreptului de autor, este necesar să se aprecieze că furnizarea acestui link constituie o «comunicare publică», în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2001/29.”

30. În hotărârea nr. 1 BvR 1248/11 din 15 decembrie 2011, Curtea Constituțională Federală germană a subliniat că furnizarea unui link într-un articol on-line era protejată în temeiul Legii fundamentale germane. Procesul discutării, necesar pentru formarea opiniei, protejat de Legea fundamentală, includea informații private și publice despre declarațiile unor terți și, de asemenea, distribuirea pur tehnică a unor astfel de declarații, indiferent dacă erau însoțite de exprimarea opiniei distribuitorului. Instanța a subliniat că, prin postarea unui hiperlink către un alt site, persoana sau organizația care a procedat astfel nu a făcut în mod automat din conținutul site-ului propria opinie. În cele din urmă, a subliniat că Curtea Federală Germană echilibrase în mod corect drepturile conflictuale atunci când constatase că prin postarea linkului nu se atentase mai mult asupra drepturilor altora (adică asupra dreptului de autor al reclamantului), deoarece site-ul cu conținutul ilegal putea fi, oricum, foarte ușor să fie găsit via un motor de căutare pe Internet.

31. În *Crookes împotriva Newton* [2011, SCC 47, (2011) 3.S.C.R. 269] Curtea Supremă a Canadei a examinat problema dacă crearea unui hiperlink către un material calomnios reprezenta publicare de declarații calomnioase. Aceasta a hotărât că o persoană nu poate calomnia pe cineva doar prin publicarea unui hiperlink către un site sau un document al unui terț care conține materiale calomnioase. A hotărât, în special, că:

„Hiperlinkurile sunt, în esență, referințe, care sunt fundamental diferite de alte acte de «publicare». Hiperlinkurile și referințele comunică, ambele, că ceva există, dar nu comunică ele însele conținutul acestuia.

[...]

Un hiperlink, în sine, nu ar trebui niciodată considerat drept o «publicare» a conținutului la care se referă. [...] Numai atunci când persoana sau organizația care procedează astfel prezintă conținut din materialul la care trimite hiperlinkul într-un mod care de fapt repetă conținutul calomnios, acel conținut trebuie să fie considerat ca fiind «publicat» de acea persoană sau organizație.”

32. La 26 iulie 2012, Curtea de Apel pentru al 3-lea circuit, Statele Unite ale Americii, a statuat în *Philadelphia Newspapers, LLC* [nr. 11-3257, 2012 U.S. App. LEXIS 15419 (al 3-lea circuit, 26 iulie 2012) (precedent)] „că a oferi un link pe un site către un pretins articol calomnios nu [reprezenta] republicare în înțelesul normei publicării unice sau al termenului de prescripție”. Mai mult, instanța a constatat că principiile publicării tradiționale, potrivit cărora o simplă referire la un articol nu republică materialul, atâta timp cât nu repetă declarația calomnioasă, erau aplicabile și publicării pe internet. Aceasta a hotărât că „considerate împreună, deși un link și o referință pot aduce în atenția cititorilor existența unui articol, acestea nu republică articolul”.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 10 DIN CONVENȚIE

33. Societatea reclamantă s-a plâns că deciziile instanțelor din Ungaria care au stabilit răspunderea obiectivă în sarcina portalului său de știri pe Internet pentru conținutul la care a făcut trimitere via un hyperlink a reprezentat încălcarea libertății de exprimare, astfel cum este prevăzută la art. 10 din Convenție, care se citește după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

A. Cu privire la admisibilitate

34. Guvernul a susținut că societatea reclamantă nu a epuizat căile de atac interne, deoarece nu a contestat hotărârea definitivă în fața Curții Constituționale.

35. Societatea reclamantă a susținut că a epuizat toate căile de atac disponibile.

36. Curtea observă că, la 15 ianuarie 2018, reprezentantul societății reclamante a depus în fața sa decizia Curții Constituționale din 19 decembrie 2017 [nr. 3002/2018.(I.10.)AB] (supra, pct. 20). Curtea este așadar convinsă că societatea reclamantă a demonstrat în fapt că folosisese căile de atac menționate de Guvern.

37. În consecință, Curtea concluzionează că societatea reclamantă și-a îndeplinit obligația de a epuiza căile de atac interne și că obiecția Guvernului trebuie respinsă. Constată, de asemenea, că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Constată, de asemenea, că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Argumentele societății reclamante

38. Societatea reclamantă a afirmat că ingerința în exercitarea libertății sale de exprimare nu fusese prevăzută de lege. A susținut că, deși art. 78 alin. (2) din Codul civil a stabilit răspunderea pentru răspândirea de aserțiuni false prejudiciabile, nu exista o legislație sau o jurisprudență care să statueze că introducerea de hiperlinkuri trebuia considerată ca fiind răspândire de informații.

39. În opinia sa, deciziile instanțelor din Ungaria nu au luat în considerare trăsăturile specifice ale hiperlinkurilor și au aplicat în cazul său standardele unor forme mai tradiționale de distribuire a conținutului real, care nu au putut fi anticipate în mod rezonabil. Aceasta a explicat că introducerea de hiperlinkuri, în sine, nu transmite sau comunică informații, ci doar indică existența lor. În plus, standardul aplicat de instanțele naționale ar fi atras răspunderea sa chiar dacă proprietarul site-ului cu hiperlink ar fi modificat pagina web pentru a include materialul calomnios, absent la origine.

40. Societatea reclamantă a contestat faptul că protecția reputației unui partid politic poate servi ca scop legitim al ingerinței. Invocând jurisprudența Curții, a susținut că limitele controlului public acceptabil sunt mai largi în ceea ce îi privește pe politicieni, care trebuie să aibă un grad mai mare de toleranță la critică.

41. Conform societății reclamante, ingerința nu a fost necesară într-o societate democratică. Societatea reclamantă a susținut că standardul de răspundere obiectivă aplicat de instanțele interne a exclus orice echilibru între cele două valori protejate. Printre alte acțiuni, prin aplicarea normei răspunderii obiective, instanțele interne nu au putut să examineze dacă societatea reclamantă a acționat cu bună-credință sau cu rea-credință, sau care a fost scopul răspândirii informației. În orice caz, standardul de răspundere obiectivă era incompatibil cu jurisprudența Curții.

42. Societatea reclamantă a susținut că, dacă instanțele interne ar fi realizat un exercițiu de punere în balanță adecvat, ar fi concluzionat că dreptul său la libertatea de exprimare trebuia să aibă întâietate față de dreptul Jobbik la reputație.

43. În primul rând, hiperlinkul apăruse într-un reportaj echilibrat cu privire la o chestiune de interes public. În opinia sa, includerea hiperlinkului în articolul în cauză a fost o tehnică de a transmite faptul că presa ar trebui să rămână liberă să opteze. În plus, instanțele naționale au stabilit că jurnalistul care scrisese articolul cu hiperlink a acționat în conformitate cu obligațiile sale profesionale, printre altele, verificând informațiile disponibile pe Youtube. Societatea reclamantă a subliniat totodată că Jobbik avusese opțiunea de a formula o plângere împotriva autorilor comentariilor. În ultimul rând, deși furnizarea accesului la videoclipul Youtube prin intermediul unui hiperlink nu avusese un impact semnificativ asupra reputației Jobbik, hotărârea instanței interne prin care s-a constatat că societatea reclamantă este

responsabilă pentru declarațiile unui terț a avut implicații importante asupra presei în producerea de conținut jurnalistic online. Cu privire la cel din urmă aspect, societatea reclamantă a constatat că, având în vedere efectul descurajator cauzat de răspunderea automată pentru calomniere pe baza utilizării de hiperlinkuri, jurnaliștii și portalurile de știri on-line nu vor include în publicațiile lor hiperlinkuri, restrângând structura de referințe încrucișate a Internetului și accesul utilizatorilor la informații.

(b) Guvernul

44. Guvernul a fost de acord că existase o ingerință în exercitarea dreptului societății reclamante la libertate de exprimare, deși una prevăzută de lege și urmărind scopul legitim de protejare a drepturilor altora. În opinia lor, autoritățile au acționat, de asemenea, în limitele marjei lor de apreciere.

45. În primul rând, în temeiul art. 75 alin. (1) și al art.78 alin. (1) și alin. (2) Cod civil, realizarea sau răspândirea unei aserțiuni false prejudiciabile cu privire la o altă persoană, sau prezentarea cu implicații neadevărate a unui fapt în legătură cu o altă persoană, constituie calomnie. Mai mult, protejarea drepturilor referitoare la personalitate ale altora, adică dreptul la reputație, constituie o limitare a dreptului la libertatea de exprimare.

46. Guvernul era de părere că hotărârile judecătorești împotriva societății reclamante ar fi putut fi evitate dacă societatea reclamantă ar fi acționat cu diligență și dacă nu ar fi publicat hiperlinkul care duce la înregistrarea video. Declarația lui J. Gy. nu fusese exprimată în termeni clari și nu putea fi văzută ca exprimarea unei opinii, ci, mai degrabă, ca o expunere a situației de fapt. Nu reflecta realitatea obiectivă și era capabilă să afecteze negativ opinia societății cu privire la pârât și, indiferent de buna-credință sau de reaua-credință a companiei reclamante, publicarea declarației încălcă dreptul partidului politic la reputație.

47. Guvernul a susținut că cei care publicaseră înregistrările trebuia să fi prevăzut că vor fi considerați răspunzători pentru conținutul pe care nu îl verificaseră. În caz contrar, ar putea fi comise încălcări grave ale drepturilor omului fără nicio sancțiune. În opinia sa, distribuirea de informații însemna transmiterea sau comunicarea de informații sub forma gândirii care putea încălca drepturile altora, chiar dacă distribuitorul nu era de acord cu conținutul declarației unui terț, de a cărei veridicitate era în mod eronat încredințat. Reiterând argumentele instanțelor naționale, Guvernul a subliniat că a face accesibil în orice fel conținutul ilegal reprezintă o distribuie a informațiilor, pentru care distribuitorul ar trebui să fie răspunzător obiectiv, indiferent de buna sau de reaua sa credință sau de gravitatea încălcării drepturilor altora. În plus, acest standard nu a implicat o limitare a libertății de exprimare și nu a impus o povară excesivă editorilor.

48. Guvernul a subliniat totodată că societatea reclamantă este un portal Internet cu scop lucrativ, administrat profesional, care putea să prevadă ușor consecințele juridice ale acțiunii de a face accesibilă înregistrarea video în cauză. Era, în mod rezonabil, de așteptat să acționeze cu grijă și ar fi putut să înlăture hiperlinkul fără nicio dificultate.

49. Astfel, în opinia Guvernului, instanțele naționale au menținut un echilibru just între interesele concurente ale societății reclamante și ale partidului politic, în special având în vedere consecințele ne semnificative ale hotărârii definitive asupra societății reclamante privind plata taxelor judiciare și publicarea părților relevante ale hotărârii.

(c) Terții intervenienți

50. Article 19 a susținut că exista o diferență fundamentală între utilizarea unui hiperlink la o altă pagină web și publicarea conținutului pe pagina web asociată, deoarece hiperlinkurile erau doar trimiteri pentru cititori la un conținut care a fost deja publicat în altă parte. Fără hiperlinkuri, cea mai mare parte a informațiilor de pe Internet ar fi greu sau imposibil de găsit, iar accesibilitatea informațiilor pe Internet s-ar reduce. Article 19 a făcut trimitere la dreptul material comparat privind hotărârile judecătorești din Canada, din Regatul Unit, din Australia și din Statele Unite, în special, care arată că hiperlinkurile în sine nu constituiau publicare, ci erau doar instrumente de referință, similare cu notele de subsol, oferind cititorilor posibilitatea să citească ulterior alte publicări separate. Un alt motiv, în opinia intervenientului, de a exclude răspunderea pentru introducerea de hiperlinkuri a fost acela că respectivul conținut asociat era susceptibil de a se schimba în timp, fără ca persoana care a folosit hiperlinkul să fie informată despre aceasta. Mai mult, potrivit Article 19, nu ar trebui impusă nicio răspundere, exceptând cazul în care persoana care a folosit hiperlinkul era conștientă de caracterul ilicit al conținutului asociat și atunci când hiperlinkul era prezentat astfel încât să susțină expres conținutul asociat. În cele din urmă, intervenientul a subliniat că a considera persoana care folosește un hiperlink responsabilă pentru conținutul creat de terți ar avea consecințe cu implicații profunde -că o gamă largă de grupuri ar putea fi sancționate pentru conținutul site-urilor asupra cărora nu au control, rezultând un efect descurajator, de limitare a accesului la informații pentru utilizatorii de Internet.

51. Consiliul European al Editorilor, Media Law Resource Center Inc., Newspaper Association of America, BuzzFeed, Electronic Frontier Foundation, Index on Censorship, prof. Lorna Woods, dr. Richard Danbury și dr. Nicole Stremlau, împreună, au afirmat că introducerea de hiperlinkuri avea numeroase avantaje de interes public, inclusiv facilitarea procesului jurnalistic prin faptul că permite livrarea conținutului mai rapid și facilitează jurnaliștilor relatarea în mod mai concis și mai ușor accesibil, permițând cititorilor să verifice singuri sursele originale ale conținutului jurnalistic și, prin urmare, să verifice veridicitatea publicării. Introducerea de hiperlinkuri a promovat, de asemenea, diversitatea în cadrul mass-media și a facilitat dezbateră publică informată prin faptul că a permis ca informațiile și opiniile să fie exprimate și accesate mai liber. În opinia intervenienților, impunerea răspunderii obiective pentru introducerea de hiperlinkuri a avut un efect de descurajare, deoarece jurnaliștii nu se aflau în postura de a verifica ei înșiși legalitatea conținutului de pe nicio pagină asociată și, în consecință, mai degrabă se abțineau să utilizeze această tehnică de relatare în favoarea unei abordări mai tradiționale. De asemenea, au arătat că, în practică, conținutul

asociat putea fi modificat în sine, astfel încât să nu mai fie licit, de către entitatea care controla pagina web respectivă, motiv pentru care ar fi fost nerezonabil să fie considerat răspunzător jurnalistul. Impunerea răspunderii obiective nu răspundea unei nevoi sociale urgente, deoarece orice persoană ale cărei drepturi au fost afectate negativ prin postarea de conținut ilegal on-line putea să ceară protecție adecvată dând în judecată persoana care a plasat conținutul ilegal on-line și cerând să fie înlăturat conținutul prejudiciabil. Intervenienții au admis că pot exista situații în care apare răspunderea unui jurnalist sau a unei organizații jurnalistice, de exemplu atunci când aceștia declară că respectivul conținut ilegal este adevărat sau atunci când aceștia refuză să elimine un hiperlink către o pagină web care, conform hotărârii unei instanțe, conține o cantitate mare de conținut ilegal.

52. Access Now, Collaboration on International ICT Policy in East and Southern Africa and European Digital Rights, în observația lor comună au susținut că proiectul Internet avea ca premisă ideea legăturii libere a informațiilor. Au susținut că hiperlinkurile nu erau concepute în sine pentru a constitui declarații editoriale și nu implicau neapărat, în special, că o publicație îmbrățișa poziția celeilalte. Hiperlinkurile doar atrăgeau atenția asupra altor pagini sau resurse web, al căror conținut, dimpotrivă, se putea schimba după ce fusese postat primul hiperlink.

Potrivit intervenienților, impunerea unui standard de răspundere obiectivă era nefuncțională, impunând utilizatorilor individuali să presupună că orice hiperlink pe care îl postau trimitea la un conținut pe care îl puteau verifica.

53. Mozilla Foundation și Mozilla Corporation (împreună Mozilla) au argumentat că singurul scop al hiperlink-urilor era de a permite cititorilor să navigheze de la și către informație. Hiperlinkurile erau mijloace tehnice și automate pentru ca utilizatorii să aibă acces la informația localizată în altă parte și nu puteau fi considerate drept publicarea acelei informații. Restrângerea folosirii hiperlinkurilor ar submina însuși scopul world wide web de a face informațiile accesibile prin legăturile dintre ele. Intervenientul a exprimat îndoieli cu privire la modul în care oamenii ar avea posibilitatea să transmită informații între paginile web care există în prezent în număr nelimitat, dacă introducerea de hiperlinkuri ar atrage după sine răspundere. Fără hiperlinkuri, editorii ar trebui să furnizeze cititorilor instrucțiuni alternative pentru a găsi mai multă informație.

54. European Information Society Institute a susținut că hiperlinkurile erau un instrument primar al navigării digitale: acestea permiteau accesul imediat la alte texte, spre deosebire de citările tradiționale. De asemenea, aveau impact asupra interacțiunilor sociale, care puteau fi reprimite cu ușurință prin restrângerea folosirii lor. Hiperlinkurile contribuiau la dezvoltarea de noi media care furnizează mai multă a) interactivitate între jurnaliști și cititori, b) credibilitate, prin oferirea de context, fapte și surse în sprijinul informației, c) transparență prin faptul că permit cititorilor să reconstituie procesul de relatare și de strângere a știrilor și d) lectura critică prin faptul că permit jurnaliștilor și cititorilor să compare și să examineze sursele. Hiperlinkurile permit discursul non-editorial descentralizat care completează rolul tradițional de paznic asociat mass-mediei dominante. Aplicarea normelor de

răspundere obiectivă pentru introducerea de hiperlinkuri ar duce inevitabil la auto-cenzură.

55. Centrul European pentru Drepturile Romilor a susținut că atunci când minoritățile către care se îndreaptă infracțiunile motivate de ură și discursul de incitare la ură asociază aceste acte cu politicieni sau partide politice, acestea se angajează în exprimarea pentru care art. 10 prevede un nivel ridicat de protecție. Potrivit ONG-ului intervenient, era o gravă ingerință în exercitarea drepturilor romilor, mai cu seamă având în vedere excluderea pe termen lung cu care aceștia s-au confruntat, interzicerea de a exprima legătura dintre discursul și actele rasiste și politicienii sau partidele politice pe care aceștia le percepeau ca promovând un mediu de ură rasială. Folosirea legislației privind calomnia pentru a împiedica minoritatea romă să denunțe practicile motivate rasial ale partidelor politice nu ar face decât să protejeze aceste partide politice împotriva grupului minoritar. Intervenientul a susținut, de asemenea, că expunerea editorilor on-line la răspunderea pentru conținutul materialului asociat ar avea un efect de descurajare și ar fi o povară nejustificată pentru societatea civilă și pentru activitatea minorităților împotriva rasismului.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la existența unei ingerințe

56. Curtea reține că părțile au fost de acord că a existat o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a societății reclamante, garantată în temeiul art. 10 din Convenție, prin deciziile instanțelor naționale. Curtea nu identifică niciun motiv pentru a adopta o poziție diferită.

57. O astfel de ingerință în exercitarea dreptului societății reclamante la libertate de exprimare trebuie să fie „prevăzută de lege”, să aibă unul sau mai multe scopuri legitime în sensul art. 10 § 2 și să fie „necesară într-o societate democratică”.

b) Cu privire la legalitate

58. În prezenta cauză, opiniile părților diferă în ceea ce privește întrebarea dacă ingerința în exercitarea libertății de exprimare a societății reclamante fusese „prevăzută de lege”. Societatea reclamantă a susținut că nu fusese previzibil în temeiul legislației naționale ca postarea unui hiperlink să fie calificată drept răspândire de informații neadevărate sau calomnioase. Guvernul a făcut trimitere la art. 75 alin. (1) și la art. 78 alin. (1) și alin. (2) din Codul civil și a susținut că societatea reclamantă era răspunzătoare pentru comunicarea și diseminarea unor opinii private exprimate de terți.

59. Curtea reiterează că expresia „prevăzută de lege” din art. 10 § 2 nu numai că impune ca măsura contestată să aibă un temei juridic în legislația națională, ci se referă, de asemenea, la calitatea legii în discuție, care trebuie să fie accesibilă persoanelor în cauză și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Nivelul de precizie care se impune legislației interne – care nu poate, în niciun caz, să prevadă orice eventualitate – depinde într-o măsură considerabilă de conținutul legii în cauză, de domeniul pe care este destinată

să îl reglementeze, precum și de numărul și de statutul persoanelor cărora le este adresată. Curtea a constatat că de la persoanele care desfășoară o activitate profesională, care sunt obișnuite cu obligația de a proceda cu un grad înalt de precauție în activitatea lor, se așteaptă, în această privință, să aibă o grijă specială în evaluarea riscurilor pe care o astfel de activitate le implică [a se vedea *Karácsony și alții împotriva Ungariei (MC)*, nr. 42461/13 și 44357/13, pct. 123 125, CEDO 2016 (extrase) și cauzele citate în aceasta].

60. Curtea observă că instanțele naționale au constatat că postarea unui hyperlink a reprezentat răspândirea de declarații calomnioase și au ales să aplice art. 78 din Codul civil. Constată, de asemenea, că nu existase nicio reglementare juridică explicită și nici jurisprudență cu privire la admisibilitatea și la limitările hiperlinkurilor.

61. Totuși, dată fiind concluzia sa de mai jos cu privire la necesitatea ingerinței (a se vedea infra pct. 84), consideră că nu este necesar să se pronunțe asupra chestiunii dacă aplicarea prevederilor relevante din Codul civil la situația societății reclamante era previzibilă în sensul art. 10 § 2 din Convenție.

c) Cu privire la scopul legitim

62. Guvernul a afirmat că ingerința urmărea scopul legitim de protejare a drepturilor altora. Curtea este de acord cu acest argument.

d) Cu privire la necesitatea într-o societate democratică

(i) Principii generale

63. Principiile fundamentale cu privire la problema dacă o ingerință în exercitarea libertății de expresie este „necesară într-o societate democratică” sunt consacrate în jurisprudența Curții [a se vedea *Delfi AS împotriva Estoniei (MC)*, nr. 64569/09, § 131, CEDO 2015 și cauzele citate].

64. Curtea reiterează că garanțiile oferite de art. 10 jurnaliștilor în legătură cu relatările pe probleme de interes general se supun condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință și pe o bază factuală corectă și să furnizeze informații „sigure și precise” în conformitate cu etica jurnalismului [a se vedea *Bédat împotriva Elveției (MC)*, nr. 56925/08, § 58, CEDO 2016). Într-o lume în care persoanele se confruntă cu cantități vaste de informații transmise prin media tradițională și electronică și implicând un număr tot mai mare de jucători, monitorizarea respectării eticii jurnalistice capătă o importanță sporită [a se vedea *Stoll împotriva Elveției (MC)*, nr. 69698/01, § 104, CEDO 2007-V).

65. Atunci când se examinează dacă este necesară o ingerință în exercitarea libertății de exprimare într-o societate democratică în interesele „protejării reputației sau a drepturilor altora”, Curții i se poate solicita să verifice dacă autoritățile naționale au asigurat un echilibru corect în protejarea a două valori garantate de Convenție care pot intra în conflict una cu cealaltă în anumite cazuri, și anume, pe de o parte, libertatea de exprimare protejată de art. 10 și, pe de altă parte, dreptul la respectarea vieții private consacrat de art. 8 [a se vedea *Axel Springer AG împotriva Germaniei (MC)*, nr. 39954/08,

§ 84, 7 februarie 2012 și *Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), nr. 40660/08 și 60641/08, § 106, CEDO 2012 și cauzele citate].

66. În ceea ce privește importanța site-urilor Internet în exercitarea libertății de exprimare, Curtea a constatat că, având în vedere accesibilitatea sa și capacitatea sa de a stoca și comunica volume mari de informații, internetul joacă un rol important în extinderea accesului publicului la știri și în înlesnirea răspândirii informațiilor în general (a se vedea *Ahmet Yildirim împotriva Turciei*, nr. 3111/10, § 48, CEDO 2012). În același timp, riscul reprezentat de conținutul și de comunicările de pe Internet la adresa exercitării și a beneficierii de drepturile și libertățile omului, în special dreptul la respectarea vieții private, era cu siguranță mai mare decât riscul reprezentat de presă (a se vedea *Egill Einarsson împotriva Islandei*, nr. 24703/15, § 46, 7 noiembrie 2017). Din cauza naturii speciale a Internetului, „îndatoririle și responsabilitățile” portalurilor de știri Internet în sensul art. 10 pot diferi într-o anumită măsură de cele ale editorului tradițional, în ceea ce privește conținutul creat de terți (a se vedea *Delfi*, citată supra, pct. 113). Cu toate că portalurile de știri Internet nu sunt editori ai comentariilor unor terți în sens tradițional, acestea își pot asuma răspunderea, în anumite circumstanțe, pentru conținutul creat de utilizatori (a se vedea *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete și Index.hu Zrt împotriva Ungariei*, nr. 22947/13, pct. 62, 2 februarie 2016).

67. În legătură cu furnizorii de servicii ale societății informaționale („ISSP”) care stochează informația furnizată de un beneficiar al serviciilor lor, Curtea a arătat în cazul unei plângeri formulate în temeiul art. 8 că, în concordanță cu standardele privind dreptul internațional, ISSP nu trebuie considerați răspunzători pentru conținutul provenind de la terți, cu excepția cazului în care aceștia nu au acționat cu promptitudine pentru a îndepărta sau a dezactiva accesul la conținut atunci când au devenit conștienți de ilegalitatea sa [a se vedea *Tamiz împotriva Regatului Unit (dec.)*, nr. 3877/14, 19 septembrie 2017].

68. În cele din urmă, Curtea a hotărât că politicile care reglementează reproducerea de material din media tipărită și de pe Internet pot diferi. Fără îndoială, acesta din urmă trebuie modificat potrivit trăsăturilor specifice tehnologiei pentru a asigura protejarea și promovarea drepturilor și a libertăților în cauză [a se vedea *Editorial Board of Pravoye Delo și Shtetel împotriva Ucrainei*, nr. 33014/05, pct. 63, CEDO 2011 (extrase)]. Absența unui cadru juridic suficient la nivel național care să permită jurnaliștilor să folosească informațiile obținute de pe Internet fără teama de a fi pedepsiți împiedică în mod serios exercitarea funcției vitale a presei de „paznic public” (ibid., pct. 64).

(ii) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

69. Curtea consideră că speța privește „îndatoririle și responsabilitățile” unui portal de știri Internet, în sensul art. 10 din Convenție, în situația specială în care acesta a inclus într-un articol on-line un hiperlink către conținuturi, accesibile pe Internet, despre care s-a hotărât ulterior că sunt calomnioase. Instanțele naționale au constatat că postarea unui asemenea hiperlink

reprezenta automat publicare de declarații calomnioase, ceea ce a dus la răspunderea obiectivă a jurnalistului și a portalului de știri administrat de societatea reclamantă. Întrebarea care se ridică în fața Curții este, astfel, dacă ingerința ulterioară în exercitarea drepturilor societății reclamante în temeiul art. 10 din Convenție avuse loc, în circumstanțele speciale, în baza unor motive relevante și suficiente și dacă era, în consecință, necesară într-o societate democratică.

70. Curtea observă că portalul de știri Internet în chestiune este administrat profesional, publică zilnic cca 75 de articole într-o gamă largă de subiecte și atrage un public cititor de aproximativ 250 000 persoane pe zi.

71. Curtea reține că practica instanțelor naționale excludea editorii din sfera răspunderii civile pentru reproducerea de material publicat în conferințele de presă, cu condiția ca aceștia să relateze despre teme de interes public în manieră imparțială și obiectivă, delimitându-se de sursa declarației și să ofere persoanelor vizate ocazia de a comenta declarația (a se vedea supra, pct. 21). Totuși, nu exista o astfel de imunitate pentru răspândirea de informații false sau calomnioase care ieșeau din domeniul conferințelor de presă, unde se aplica standardul răspunderii obiective, indiferent de întrebarea dacă autorul sau editorul acționaseră cu bună sau cu rea-credință și în acord cu îndatoririle și cu obligațiile lor jurnalistice.

72. Curtea reiterează că a observat anterior și a fost de acord că diferențierea în ceea ce privește conținutul unui terț între un operator al unui portal de știri Internet și un editor tradițional era în concordanță cu instrumentele internaționale din acest domeniu, care arătau o anumită evoluție în favoarea distincției dintre principiile juridice care reglementează activitățile presei tradiționale și media audiovizuală, pe de o parte, și operațiunile de media bazate pe Internet, pe de altă parte (a se vedea *Delfi*, citată supra, pct. 112-113).

73. Mai mult, ținând cont de rolul Internetului în consolidarea accesului la știri și informații, Curtea arată că scopul însuși al hiperlinkurilor este, prin direcționarea către alte pagini și resurse web, să permită utilizatorilor de Internet să navigheze spre și dinspre materialul dintr-o rețea caracterizată de disponibilitatea unui volum imens de informații. Hiperlinkurile contribuie la buna operare a Internetului făcând accesibile informațiile prin legarea acestora între ele.

74. Hiperlinkurile, ca tehnică de relatare, sunt diferite în mod esențial de activitățile de publicare tradiționale prin faptul că, de regulă, doar direcționează utilizatorii către un conținut disponibil în alt loc pe Internet. Acestea nu prezintă audienței declarațiile asociate și nici nu comunică conținutul lor, ci servesc doar pentru a atrage atenția cititorilor asupra existenței unui material pe un alt site web.

75. Un alt element distinctiv al hiperlinkurilor, în comparație cu acțiunile de difuzare a informațiilor, este că persoana care trimite la informații printr-un hiperlink nu exercită controlul asupra conținutului site-ului web la care permite accesul prin hiperlink, conținut care poate fi modificat după crearea link-ului – cu excepția cazului când hiperlinkul trimite la un conținut controlat de aceeași persoană. În plus, conținutul din spatele hiperlinkului a

fost deja făcut accesibil de către editorul inițial pe site-ul web la care acesta trimite, furnizând un acces nerestricționat publicului.

76. În consecință, date fiind particularitățile hiperlinkurilor, Curtea nu poate fi de acord cu abordarea instanțelor naționale de a pune semnul egalității între simpla postare a unui hiperlink și răspândirea de informații calomnioase, care atrage automat răspunderea pentru conținut în sine. Mai degrabă, consideră că problema dacă postarea unui hiperlink poate, în mod justificabil din perspectiva art. 10, să genereze o astfel de răspundere solicită o evaluare individuală în fiecare caz, ținând seama de un număr de elemente.

77. Curtea identifică, în special, următoarele aspecte ca fiind relevante pentru analiza sa cu privire la răspunderea societății reclamante în calitate de editor al unui hiperlink: (i) oare a girat jurnalistul conținutul atacat; (ii) oare jurnalistul a repetat conținutul atacat (fără a-l gira); (iii) oare jurnalistul doar a postat un hiperlink către conținutul atacat (fără a-l gira sau a-l repeta); (iv) oare jurnalistul știa sau putea în mod rezonabil să fi știut că conținutul atacat era calomnios sau ilicit în alt mod; (v) oare jurnalistul a acționat cu bună-credință, a respectat etica jurnalismului și a dat dovadă de precauția necesară așteptată în jurnalismul responsabil?

78. În prezenta cauză, Curtea observă că articolul respectiv menționează doar că un interviu luat lui J. Gy. se putea găsi pe Youtube și oferea un mijloc de acces la acesta printr-un hiperlink, fără alte comentarii și fără a relua fie și părți din interviul asociat. Nu s-a făcut nicio mențiune despre partidul politic.

79. Curtea observă că nicăieri în articol autorul nu a făcut vreo aluzie, în orice mod, că declarațiile accesibile prin hiperlink erau adevărate sau că era de acord cu materialul la care ducea hiperlinkul sau că accepta răspunderea pentru acesta. Nici nu a folosit hiperlinkul într-un context care, în sine, transmitea un sens calomnios. Astfel se poate concluziona că articolul atacat nu reprezenta o girare a conținutului incriminat.

80. În legătură cu problema repetării, Curtea reiterează că „pedepsirea unui jurnalist pentru contribuția la răspândirea declarațiilor făcute de altă persoană într-un interviu ar putea dăuna grav contribuției pe care o are presa în dezbaterăa unor chestiuni de interes public și nu trebuie avută în vedere decât dacă există motive deosebit de puternice pentru a proceda astfel” (a se vedea *Jersild împotriva Danemarcei*, 23 septembrie 1994, pct. 35, seria A nr. 298; *Thoma împotriva Luxemburgului*, nr. 38432/97, pct. 62, CEDO 2001-III pct. 62 și *Novaya Gazeta și Milashina împotriva Rusiei*, nr. 45083/06, pct. 71, 3 octombrie 2017). O cerință generală ca jurnaliștii să se distanțeze sistematic și formal de conținutul unui citat care poate insulta sau provoca pe alții, sau poate dăuna reputației acestora, nu este în acord cu rolul presei de a furniza informații despre evenimente, opinii și idei de actualitate (a se vedea *Thoma*, citată supra, pct. 64). Având în vedere aceste principii, Curtea nu poate exclude că, în anumite constelații speciale de elemente, chiar și simpla repetare a unei declarații, de exemplu în plus față de un hiperlink, poate ridica potențial chestiunea răspunderii. Astfel de situații pot exista acolo unde un jurnalist nu acționează cu bună-credință în acord cu etica jurnalismului și cu diligența așteptată în jurnalismul responsabil într-o chestiune de interes public (a se vedea pe această temă, de exemplu, *Novaya Gazeta și Milashina*,

citată supra, pct. 72). Dar nu acesta era cazul în prezenta cerere, unde, așa cum s-a observat supra, articolul în chestiune nu repeta niciuna dintre declarațiile calomnioase, iar publicarea se limitase, într-adevăr, la postarea unui hiperlink.

81. În ceea ce privește situația în care jurnalistul și societatea reclamantă știau sau ar fi putut ști, în mod rezonabil, că hiperlinkul oferea acces la conținut calomnios sau oricum ilegal, Curtea observă de la început că instanțele naționale, cu excepția primei instanțe, nu au considerat că acest aspect este relevant și, prin urmare, nu l-au examinat. Curtea consideră, de asemenea, că această problemă trebuie lămurită în lumina situației așa cum se prezenta aceasta autorului la momentul faptelor, mai degrabă decât analizând retrospectiv pe baza constatărilor din hotărârile instanțelor naționale. În acest context, Curtea reafirmă că un atac la adresa onoarei personale și a reputației trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și trebuie să fi fost săvârșit într-un mod cauzator de prejudicii exercitării personale a dreptului la respectarea vieții private (a se vedea *Delfi*, citată supra, pct. 137 și *Axel Springer AG*, citată supra, pct. 83). Mai mult, limitele criticilor acceptabile sunt mai largi în ceea ce privește un politician - sau un partid politic - ca atare, decât în privința unei persoane private. Spre deosebire de persoana privată, politicianul se pune inevitabil și conștient la dispoziția examinării aprofundate a fiecărui cuvânt al său și a fiecărei fapte, atât de către jurnaliști, cât și de către publicul larg, și trebuie, în consecință, să manifeste un grad mai ridicat de toleranță [a se vedea *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July împotriva Franței* (MC), nr. 21279/02 și 36448/02, pct. 46, CEDO 2007-IV].

82. În conformitate cu aceste principii, Curtea consideră că jurnalistul din prezenta acțiune ar putea presupune în mod rezonabil că respectivul conținut, la care a furnizat acces, deși poate controversat, va rămâne în zona unei critici admisibile la adresa partidelor politice și, ca atare, nu ar fi ilegal. Chiar dacă despre declarațiile lui J. Gy. se va constata în cele din urmă că sunt calomnioase deoarece implicau, fără o bază factuală, că persoanele asociate cu Jobbik comiseseră acte de natură rasistă, Curtea este convinsă că asemenea enunțuri nu puteau fi considerate ca ilegale în mod limpede dintru început (a se vedea, *a contrario*, *Delfi*, citată supra, pct. 136 și 140).

83. În plus, trebuie să se observe că legislația maghiară relevantă, așa cum a fost interpretată de instanțele naționale competente, excludea orice evaluare pertinentă a drepturilor societății reclamante la libertatea de exprimare în temeiul art. 10 din Convenție, într-o situație în care restricțiile ar fi impus o analiză profundă, având în vedere dezbaterea unei chestiuni de interes general. Desigur, instanțele au considerat că introducerea de hiperlinkuri reprezenta răspândire de informații și au aplicat răspunderea obiectivă – o direcție de acțiune care efectiv a exclus orice echilibru între drepturile concurente, și anume, dreptul la reputație al partidului politic și dreptul la libertatea de exprimare al societății reclamante (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete și Index.hu Zrt*, citată supra, pct. 89). Pentru Curte, această răspundere obiectivă poate avea consecințe negative previzibile asupra fluxului de informații de pe Internet, obligându-i

pe autori și pe editori să se abțină cu totul de la introducerea de hiperlinkuri către un material al cărui conținut modificabil nu îl pot controla. Aceasta poate avea, în mod direct sau indirect, un efect descurajator asupra libertății de exprimare pe Internet.

84. Pe baza celor menționate anterior, Curtea constată că impunerea de către instanțele naționale a răspunderii obiective în sarcina societății reclamante nu se întemeiează pe motive relevante și suficiente. Prin urmare, măsura constituia o restrângere disproporționată a dreptului la libertatea de exprimare al acesteia.

85. În consecință, a fost încălcat art. 10 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

86. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

87. Societatea reclamantă nu a solicitat nicio sumă cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral. Cu toate acestea, a solicitat suma de 597,04 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul material. Suma corespundea cuantumului pe care societatea reclamantă a fost obligată să-l plătească pentru taxe judiciare și către partidul politic reclamant pentru cheltuielile de judecată ale acestuia din urmă în procedurile naționale.

88. Guvernul a contestat această pretenție.

89. Curtea acceptă că există o legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material invocat; prin urmare, aceasta atribuie suma solicitată în totalitate.

B. Cheltuieli de judecată

90. Societatea reclamantă a pretins, de asemenea, 1792,20 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața instanțelor naționale, care au constat în 1,451.91 EUR pentru onorariile avocaților reprezentând 100 de ore la un tarif orar de 16 dolari SUA (USD) și 340,29 EUR pentru onorariul avocatului reprezentând 15 ore la un tarif orar de 25 USD. Societatea reclamantă a pretins, de asemenea, 2357,19 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții, reprezentând 2060 EUR pentru cheltuieli de traducere și de 297,19 EUR pentru cheltuieli de organizare.

Pretenția totală pentru cheltuieli de judecată a societății reclamante s-a ridicat la 4149,39 EUR.

91. Guvernul a contestat aceste pretenții.

92. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul real,

necesar și rezonabil al acestora, iar cuantumul lor este unul rezonabil. În prezenta cauză, ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să acorde suma de 4149,39 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

93. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 10 din Convenție;
3. *Hotărăște*
  - a) că statul pârât trebuie să plătească societății reclamante, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
    - (i) 597,04 EUR (cinci sute nouăzeci și șapte euro și patru cenți), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul material;
    - ii) 4149,39 EUR (patru mii una sută patruzeci și nouă euro și treizeci și nouă de cenți), plus orice sumă ce poate fi datorată de societatea reclamantă cu titlu de impozit, pentru cheltuielile de judecată;
  - b) că, de la expirarea termenului de trei luni menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris la 4 decembrie 2018, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier adjunct

Ganna Yudkivska
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și cu art. 74 § 2 din Regulamentul Curții, se anexează la prezenta hotărâre opinia separată a domnului judecător Pinto de Albuquerque.

G.Y
A.N.T.

OPINIA CONCORDANDĂ A JUDECĂTORULUI PINTO DE ALBUQUERQUE

1. Legislația europeană în materia drepturilor omului s-a dezvoltat ferm în favoarea includerii Internetului în domeniul drepturilor omului protejate la nivel internațional, în special drepturile la libera exprimare și la presa liberă, și a arătat în mod specific că impunerea răspunderii pentru conținutul creat de terți publicat pe Internet poate afecta grav aceste drepturi protejate. Noua problemă juridică ridicată de această cauză este dacă standardul răspunderii obiective pentru postarea de hiperlinkuri este compatibil cu aceste drepturi. Rezultatul prezentei proceduri are implicații pentru funcționarea cotidiană a Internetului, dată fiind importanța hiperlinkurilor. Relevanța speței nu mai trebuie subliniată suplimentar. Acesta este motivul pentru care, deși întrutotul de acord cu constatarea unei încălcări a art. 10 din Convenție, aș dori să dezvolt pe marginea motivării Curții, pentru a scoate în evidență principiile de bază cu privire la răspunderea pentru utilizarea hiperlinkurilor.

„Trăsăturile distinctive” ale hiperlinkurilor

2. A fost poziția Curții că „politicile care reglementează reproducerea de material din media tipărită și de pe Internet pot diferi. Fără îndoială, acesta din urmă trebuie modificat potrivit trăsăturilor specifice tehnologiei pentru a asigura protejarea și promovarea drepturilor și a libertăților în cauză”¹. Prezenta hotărâre reafirmă acest principiu². Dar Curtea merge un pas mai departe în caracterizarea „trăsăturilor distinctive”³ ale hiperlinkurilor, afirmând că „hiperlinkurile, ca tehnică de relatare, sunt diferite în mod esențial de activitățile de publicare tradiționale [...]”⁴. Trei motive convingătoare sunt invocate pentru această concluzie.

3. În primul rând, introducerea de hiperlinkuri nu comunică „declarațiile asociate și nici nu comunică conținutul lor”⁵. În schimb, comunică doar existența unei informații. Aceasta este, de asemenea, poziția Curții Constituționale Federale a Germaniei, a Curții Supreme a Canadei, în *Crookes v. Newton*, și a United States Court of Appeals for the Third Circuit (Curtea de Apel a Statelor Unite pentru al 3-lea circuit), în *Philadelphia*

¹ *Editorial Board of Pravoye Delo și Shtetel împotriva Ucrainei*, nr. 33014/05, pct. 63, CEDO 2011.

² Pct. 72 din hotărâre.

³ Expresia „trăsăturile distinctive” este folosită la pct. 75 din hotărâre, iar cuvântul „particularități” este folosit la punctul următor.

⁴ Pct. 74 din hotărâre.

⁵ Pct. 74 din hotărâre. Ideea a fost, de asemenea, subliniată în opinia mea separată în *Mouvement raëlien suisse împotriva Elveției* (MC), nr. 16354/06, CEDO 2012, la rubrica „Forma discursului”, precum și la pct. III al opiniei separate comune a judecătorilor Sajó, Lazarova Trajkovska și Vučinić în aceeași cauză.

Newspapers, LLC, a căror jurisprudență este citată și adoptată de Curte⁶. Prin urmare, a face trimiteri via hiperlink „este, în sine, neutru din punctul de vedere al conținutului – nu exprimă o opinie [...]”⁷.

4. Modul de concepere a Internetului, prin evoluția World Wide Web, a avut la bază ideea realizării legăturii libere între informații. Într-adevăr, așa cum Tim Berners-Lee a menționat la începuturi:

„Intenția în conceperea web a fost ca linkurile normale să fie simple referințe, fără înțeles implicit. Un link normal de tip hipertext nu implică în mod necesar că un document îl aprobă pe celălalt, sau că un document este creat de aceeași persoană ca celălalt, sau că un document trebuie să fie considerat parte a altuia.”⁸

Două principii ale sistemelor de proiectare sunt fundamentale pentru structura și modul de operare ale Webului, care fac posibilă libertatea de exprimare:

„Principiul primar care stă la baza utilității și a creșterii Webului este universalitatea. Atunci când creezi un link, poți face o legătură către orice. Aceasta înseamnă că oamenii trebuie să aibă posibilitatea de a pune orice pe Web, indiferent de ce fel de computer au, de software-ul pe care îl folosesc sau de limba pe care o vorbesc și indiferent de faptul dacă au o conexiune cu fir sau fără fir la Internet [...]. Descentralizarea este o altă caracteristică importantă de proiectare. Nu trebuie să ai aprobare de la nicio autoritate centrală pentru a adăuga o pagină sau a crea un link. Tot ceea ce trebuie să faci este să folosești trei protocoale simple, standard: scrii o pagină în format HTML, o denumești cu convenția de denumire URL și o duci pe Internet folosind HTTP. Descentralizarea a făcut posibilă răspândirea inovării și va continua să facă acest lucru în viitor.”⁹

Comentariile lui Berner-Lee despre importanța nevoii de corelare prolifică, universală a informațiilor trebuie să orienteze motivarea Curții:

„Webul a fost proiectat pentru a fi un spațiu universal de informații, astfel încât atunci când creezi un bookmark sau un link de tip hipertext, trebuie să poți crea acea legătură către orice loc de informare care poate fi accesat folosind rețelele. Universalitatea este esențială pentru Web: își pierde puterea dacă există anumite tipuri de lucruri la care nu te poți lega [...]”¹⁰.

Hiperlinkurile sunt adezivul care ține Webul la un loc atâta timp cât dau oamenilor posibilitatea să navigheze ușor și repede către alte pagini web pentru a prelua, a vedea, a accesa și a re-transmite informații. Fără hiperlinkuri, editorii ar trebui să furnizeze cititorilor instrucțiuni alternative pentru a găsi mai multă informație. Pentru cei mai mulți dintre oamenii

⁶ Pct. 30, 31 30 din hotărâre.

⁷ *Crookes v. Newton*, [2011] 3 R.C.S. 269, 286. Prin urmare, un hiperlink nu este similar publicării, deoarece „deși un link și o referință pot aduce în atenția cititorilor existența unui articol, acestea nu republică articolul”. În cauza *Philadelphia Newspapers, LLC*, 690 F.3d 161, 174-75 (3d Cir. 2012).

⁸ Tim Berners-Lee, *Commentary on Web Architecture: Links and Law*, aprilie 1997.

⁹ Tim Berners-Lee, *Long Live the Web* (2010), Scientific American.

¹⁰ Tim Berners-Lee, *Weaving the Web: The original design and Ultimate Destiny of the world Wide Web by its Inventor*, 1999, citat în Mark Sableman, “Link Law Revisited: Internet Linking Law at Five Years” (2001) 16 *Berkeley Technology Law Journal* 1273, 1275.

obișnuiți, acest lucru ar fi dificil, dacă nu imposibil, de îndeplinit fără o pregătire tehnologică solidă.

5. Principiile universalității și descentralizării menționate mai sus, care sunt deosebit de importante pentru domeniul jurnalismului, sunt susținute de opinia Curții că legile naționale trebuie să permită „jurnaliștilor să utilizeze informațiile obținute de pe Internet fără teama că vor fi sancționați”¹¹. Ca tehnică de relatare, introducerea de hiperlinkuri facilitează și îmbunătățește procesul jurnalistic permițând livrarea conținutului mai repede către utilizatori și permițând jurnaliștilor să transmită informații mai ușor accesibile și digerabile. De asemenea, promovează diversitatea și pluralismul în media, ceea ce este în mod substanțial în interesul publicului, deoarece prin introducerea de hiperlinkuri organizațiile media mari și mici sunt capabile să conlucreze într-un mod reciproc avantajos pentru a furniza conținuturi îmbogățite utilizatorilor. În mod normal, jurnaliștii și organizațiile jurnalistice nu sunt în măsură să aibă asigurări privind legalitatea conținutului de pe paginile legate. Chiar dacă s-ar presupune de dragul argumentului că organizațiile media mai mari pot, într-o anumită măsură, să depășească riscurile juridice pe care le implică postarea de hiperlinkuri, este evident cazul organizațiilor jurnalistice mai mici care, cu resurse mult mai limitate, nu ar avea de ales decât să renunțe la postarea de hiperlinkuri.

6. În al doilea rând, așa cum a subliniat Curtea Supremă din Canada, inserarea unui hiperlink nu oferă autorului „niciun control asupra conținutului din celălalt articol, spre care a făcut legătura”¹². Conținutul de destinație se poate schimba, chiar radical, față de momentul când hiperlinkul a fost postat prima oară, fără ca persoana care a postat hiperlinkul să aibă vreun control asupra acestuia¹³. Acest argument apare și în motivarea Curții, care introduce totuși o precizare: „excepția naturală fiind atunci când hiperlinkul trimite la conținuturi controlate de aceeași persoană”¹⁴. În acest caz, dimpotrivă, răspunderea nu este indirectă¹⁵. Mai mult, introducerea de hiperlinkuri poate implica adesea o acțiune editorială limitată sau neefectuată de om, din moment ce cele mai moderne servicii de publicare Web, sistemele de administrare a conținutului și aplicațiile de social media includ unelte care permit postarea automată de linkuri sau asistată de computer în alt mod.

7. În al treilea rând, Curtea adaugă că „conținutul din spatele hiperlinkului a fost deja făcut accesibil de către editorul inițial pe site-ul web la care acesta

¹¹ *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel*, citată supra, § 64.

¹² *Crookes v. Newton*, [2011] 3 R.C.S. 269, 285. A se vedea trimiterea la acest argument în cele două opinii separate ale mele și în opinia separată comună judecătorilor Sajó, Lazarova Trajkovska și Vučinić în cauza *Mouvement raëlien suisse*, citată supra.

¹³ Curtea de Justiție a Uniunii Europene a abordat, de asemenea, acest argument în *GS Media BV împotriva Sanoma Media Netherlands BV și alții*, Cauza C-160/15, pct. 45-46.

¹⁴ Pct. 75 din hotărâre.

¹⁵ Argumentul a fost, de asemenea, invocat la pct. III din opinia separată comună judecătorilor Sajó, Lazarova Trajkovska și Vučinić în cauza *Mouvement raëlien suisse*, citată supra.

trimite, furnizând un acces nerestricționat publicului”¹⁶. În măsura în care un hyperlink este doar o referință la un conținut deja existent, el nu creează un nou conținut. De vreme ce hyperlinkul este de obicei departe de conținutul respectiv, un utilizator aflat în fața unui hyperlink este liber să decidă dacă să treacă sau nu la următorul site web¹⁷. Dacă utilizatorul nu alegea independent să urmeze linkul, conținutul nu se va afișa. Această libertate de alegere este crucială pentru utilizatorii de media. Introducerea de hiperlinkuri permite utilizatorilor să acceseze mai ușor și să verifice singuri sursa originală a conținutului jurnalistic și să aibă un control sporit asupra modului în care consumă conținutul: fie pot să nu meargă dincolo de conținutul jurnalistic care le-a fost oferit, fie pot în mod selectiv să privească în spatele acestui conținut așa cum cred de cuviință. Prin urmare, introducerea de hiperlinkuri abilitează utilizatorul într-un mod care ajută ferm interesul public.

Criteriile Curții de evaluare a răspunderii pentru utilizarea hiperlinkurilor

8. Având în vedere aceste trăsături distinctive, Curtea se referă, în termeni generali, la criteriile relevante pentru evaluarea răspunderii persoanelor fizice și juridice pentru utilizarea hiperlinkurilor. Criteriile sunt următoarele:

„(i) oare a girat jurnalistul conținutul atacat; (ii) oare jurnalistul a repetat conținutul atacat (fără a-l gira); (iii) oare jurnalistul doar a postat [*sic*] un hyperlink către conținutul atacat (fără a-l gira sau a-l repeta); (iv) oare jurnalistul știa sau putea în mod rezonabil să fi știut că conținutul atacat era calomnios sau ilicit în alt mod; (v) oare jurnalistul a acționat cu bună-credință, a respectat etica jurnalismului și a dat dovadă de precauția necesară așteptată în jurnalismul responsabil?”¹⁸

9. Primul lucru care trebuie remarcat este că Curtea urmărește să descrie exhaustiv criteriile obiective și subiective pentru evaluarea tuturor scenariilor posibile care implică utilizarea hiperlinkurilor de către jurnaliști. Deși Curtea consideră hiperlinkurile „în esență diferite de actele de publicare tradiționale”¹⁹, se referă la criteriile aplicabile actelor de publicare tradiționale, precum presa scrisă, pentru a studia și acele scenarii în care utilizarea de hiperlinkuri este echivalentă cu actele de publicare²⁰.

10. Ca o chestiune de fapt, Curtea identifică trei tipuri de comportament (*actus reus*) din partea jurnaliștilor care folosesc hiperlinkuri: hiperlinkuri cu

¹⁶ Pct. 75 din hotărâre.

¹⁷ Argumentul apare, de asemenea, în opinia separată comună judecătorilor Sajó, Lazarova Trajkovska și Vučinić în cauza *Mouvement raëlien suisse*, citată supra.

¹⁸ Curtea se referă la „un număr de elemente” la pct. 76 și la „următoarele aspecte ca relevante pentru analiza sa” la pct. 77.

¹⁹ Pct. 74 din hotărâre.

²⁰ De exemplu, pct. 80 din hotărâre, atunci când se referă la răspunderea persoanei care postează hyperlinkul, se referă explicit la criteriile răspunderii stabilite pentru media tipărită tradițională în *Novaya Gazeta și Milashina împotriva Rusiei*, nr. 45083/06, pct. 72, 3 octombrie 2017.

aprobarea conținutului la care se face trimitere, hiperlinkuri cu repetarea conținutului la care se face trimitere și introducerea simplă de hiperlinkuri fără aprobarea sau repetarea conținutului asociat. Aceste situații de fapt diferite impun diferite principii ale răspunderii.

11. În plus, Curtea se referă la trei tipuri de standard subiectiv (*mens rea*)²¹: buna-credință, cunoașterea că respectivul conținut la care se referă hiperlinkul este calomnios sau ilegal în alt mod și cunoașterea prezumată că ar putea fi așa. Este important de subliniat că, pentru Curte, în principiu, răspunderea pentru utilizarea hiperlinkurilor este totdeauna subiectivă, chiar în cazul răspunderii întreprinderilor. Mai mult, elementul subiectiv (*mens rea*) în cazul jurnalistului trebuie să fie stabilit „în lumina situației așa cum se prezenta aceasta autorului la momentul faptelor, mai degrabă decât analizând retrospectiv pe baza constatărilor din hotărârile instanțelor naționale”²². Aceasta înseamnă că cunoașterea de către jurnalist a naturii calomnioase sau ilegale în alt mod a conținutului la care duce hiperlinkul nu poate fi evaluată în acord cu concluziile instanțelor naționale pronunțate ulterior momentului faptelor. Voi reveni asupra acestui punct în continuare.

12. Pentru a imputa răspunderea unui jurnalist care folosește hiperlinkuri, nu este suficient să fie dovedită cunoașterea pozitivă și efectivă („Oare a știut jurnalistul ...?”)²³ despre ilegalitatea conținutului la care duce hiperlinkul; trebuie să existe o dovadă de rea-credință din partea jurnalistului. Menționarea de către Curte a clauzei generale a „bunei-credințe” („Oare a acționat jurnalistul cu bună-credință...?”)²⁴ conține un motiv suplimentar pentru exonerare cu privire la respectarea eticii jurnalistice și la demonstrarea diligenței necesare așteptate în jurnalismul responsabil. Ca cerință subiectivă pentru răspundere, reaua-credință este reversul clauzei exoneratoare a „bunei-credințe”.

13. Având în vedere cele de mai sus, nici simpla utilizare a unui hiperlink, nici repetarea conținutului acestuia nu pot fi înțelese ca o exprimare tacită a aprobării, a adoptării, a ratificării, a promovării sau a tolerării conținutului la care trimite acesta²⁵. Pentru a imputa răspunderea, civilă sau penală, trebuie să existe dovezi concrete ale aprobării de către jurnalist, care, în cunoștință de cauză, își asumă conținutul ilegal ca fiind al său printr-un limbaj explicit sau fără echivoc. Această aprobare corespunde publicării sau răspândirii conținutului calomnios sau ilegal în orice mod, care este echivalată cu formele tradiționale de publicare. Când o asemenea aprobare este expresia

²¹ Această cerință subiectivă vine în urma sugestiei făcute în opinia mea separată în *Mouvement raëlien suisse*, citată supra.

²² Pct. 81 din hotărâre.

²³ Pct. 77 din hotărâre.

²⁴ Ibid.

²⁵ A se vedea opinia mea separată în *Mouvement raëlien suisse*, citată supra, la rubrica „Forma discursului”.

relei-credințe din partea jurnalistului, folosirea hiperlinkului atrage răspunderea acestuia, ca și răspunderea societății media²⁶.

14. Repetarea de către jurnalist a conținutului calomnios sau ilegal în alt mod, însoțită de un hiperlink către sursa conținutului, este, de asemenea, echivalată cu formele tradiționale de publicare. Atunci când jurnalistul a acționat cu bună-credință și în concordanță cu etica profesională și cu diligența necesară așteptată în jurnalismul responsabil, această repetare nu îl face răspunzător pentru conținut²⁷. Dimpotrivă, atunci când jurnalistul a acționat cu rea-credință, a încălcat etica profesională și nu a dat dovadă de precauția necesară deja menționată, acesta este răspunzător pentru conținutul calomnios sau ilegal în alt mod. Aceasta înseamnă că obligațiile care îi revin unui jurnalist care postează hiperlinkul sunt obligații de mijloace și nu de rezultat.

15. Toate apărările disponibile editorilor inițiali²⁸ trebuie să fie disponibile pentru creatorii hiperlinkului dacă aceștia fac obiectul răspunderii pentru conținutul asociat. Logica aflată la baza tratamentului egal este că, așa cum prevede Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, „toate drepturile omului care există offline trebuie să fie apărute, de asemenea, online”²⁹.

16. În cazurile în care jurnalistul repetă conținutul la care duce hiperlinkul, Curtea nu impune jurnalistului obligația de a se distanța formal de acel conținut. Același lucru este valabil *a fortiori* atunci când jurnalistul doar creează hiperlinkul fără a aproba sau a repeta conținutul la care trimite.

17. Simpla utilizare a unui hiperlink, fără a aproba sau chiar fără a repeta conținutul ilegal la care trimite acesta, nu este echivalentă cu forme tradiționale de publicare. Introducerea de hiperlinkuri în acest caz nu îl face răspunzător pe jurnalist pentru acel conținut, cu excepția acelei împrejurări excepționale a nerespectării unei hotărâri judecătorești obligatorii³⁰. În

²⁶ Pct. 28 și 30 din hotărâre. Curtea Federală germană a mai reținut că „se permite în general redarea unor declarații care în mod ilegal aduc atingere drepturilor referitoare la personalitate ale terților, în pofida perpetuării sau chiar a amplificării încălcării inițiale ca urmare a răspândirii, dacă există un interes predominant în informații iar răspânditorul nu și-a însușit declarațiile redade ca fiind ale sale” (Curtea Federală germană, I ZR 191/08, 14 octombrie 2010). Aceasta a fost și poziția susținută de mine în opinia separată anexată la *Mouvement raëlien suisse*, citată supra.

²⁷ Pct. 80 din hotărâre.

²⁸ A se vedea, de exemplu, Article 19, *Defining Defamation: Principles on freedom of expression and prevention of reputation*, a doua ediție revizuită, 2017.

²⁹ Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, „The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet”, 27 June 2016, A/HRC/32/L20.

³⁰ Pct. 28 și 81 din hotărâre. O situație delicată poate exista în cazul folosirii ilegale de muzică, filme și jocuri pe calculator protejate prin drepturi de autor prin intermediul linkurilor la materiale cu drept de autor. În *Neij și Sunde Kolmisoppi împotriva Suediei* (dec.), nr. 40397/12, 19 februarie 2013, Curtea a reținut că existau motive temeinice pentru limitarea libertății de exprimare a reclamanților, deoarece activitățile reclamanților în legătură cu site-ul web administrat în scop comercial „The Pirate Bay” au reprezentat un comportament infracțional care necesită o pedeapsă adecvată. Site-ul web menționat anterior a făcut posibil

această situație specială de nerespectare a hotărârii unei instanțe naționale care declară acest conținut ca fiind ilegal și interzice folosirea sa, se poate spune că jurnalistul a contravenit în mod deliberat eticii jurnalismului responsabil și a acționat cu rea-credință³¹.

18. Curtea acceptă că în cazuri excepționale poate exista răspundere și într-o situație de cunoaștere prezumată („ar fi putut să știe în mod rezonabil”)³². Pentru aprecierea cunoașterii prezumate, Curtea utilizează obligațiile de diligență conexe jurnalismului responsabil care se bazează pe regulile eticii jurnalismului³³. Se poate afirma că un jurnalist ar fi putut să știe în mod rezonabil despre conținutul calomnios sau ilegal în alt mod al mesajului asociat prin hiperlink, atunci când nu a respectat etica jurnalismului și nu a îndeplinit obligațiile de diligență conexe jurnalismului responsabil. Orice standard subiectiv mai scăzut de răspundere ar duce inevitabil la autocenzură.

19. În fine, răspunderea trebuie apreciată cu referire la faptele specifice cauzei, mai degrabă decât numai pe o bază generală. Orice regim al răspunderii obiective sau stricte pentru utilizarea hiperlinkurilor este *per se* contrariu principiilor din Convenție menționate mai sus³⁴. Aceasta ar putea duce la un regres la infinit în materia răspunderii în sensul că autorii ar putea

---

pentru utilizatori să intre în contact unii cu alții prin intermediul fișierelor torrent, care în practică funcționează ca linkuri Internet. Curtea a luat în considerare constatarea instanțelor naționale că reclamanții nu au făcut nimic pentru a înlătura fișierele torrent respective, deși au fost îndemnați să o facă. Acesta nu este un punct de vedere indiscutabil. Curtea Supremă din Coreea, în hotărârea sa din 12 martie 2015, a decis că „chiar dacă utilizatorii care dau click pe un link sunt trimiși la astfel de pagini web etc., care pot încălca dreptul titularului drepturilor de autor la reproducerea sau la transmiterea publică prin postarea de material cu drepturi de autor sau prin transmiterea de materiale cu drept de autor către utilizatorii de Internet fără să fi obținut o licență sau permisiunea titularului drepturilor de autor, crearea de hiperlinkuri nu poate în sine să faciliteze comiterea încălcării. Prin urmare, aceasta nu trebuie să fie considerată drept sprijinire și instigare la un act de încălcare a drepturilor de autor” (Decizia 2012 DO13748).

<http://eng.scourt.go.kr/eng/supreme/decisions/NewDecisionsView.work?seq=934&pageIdx=1&mode=6&searchWord=>

³¹ Pct. 28 din hotărâre. Acest standard a fost stabilit și de Curtea Supremă a Indiei în hotărârea de referință *Shreya Singhal împotriva Uniunii Indiene*, în care instanța a hotărât că intermediarilor Internetului nu li se poate cere să-și exercite propria judecată cu privire la caracterul ilegal al unui conținut și că norma răspunderii privind „cunoașterea efectivă” poate fi avută în vedere numai după ce una dintre părți a luat cunoștință printr-o hotărâre judecătorească sau printr-o notificare făcută de agenția guvernamentală competentă care acționează în numele legii [(2015) 5 SCC 1, la pct. 138-140, 180, 181].

³² Pct. 77 din hotărâre. Caracterul excepțional al acestui motiv subiectiv pentru răspundere este clarificat în motivarea Curții, unde la pct. 80 afirmă că „Curtea nu poate exclude că, în anumite constelații speciale de elemente [...]”.

³³ Acesta este și cazul în presa și în media audiovizuală tradițională, întrucât Curtea recunoaște că jurnaliștii trebuie protejați chiar și în cazurile în care aceștia publică informații care se dovedesc ulterior a fi inexacte, atâta vreme cât au făcut suficiente eforturi pentru a confirma veridicitatea informației la acel moment (a se vedea *Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei*, nr. 34147/06, pct. 49-52, 21 septembrie 2010).

³⁴ Pct. 84 din hotărâre.

fi considerați răspunzători pentru conținut pe site-uri web care poate fi accesat printr-o serie de hiperlinkuri începând cu site-ul web al autorului. Nu este numai un scenariu ipotetic, așa cum arată prezenta cauză.

Principiile Curții cu privire la răspunderea pentru utilizarea hiperlinkurilor

20. Pe baza criteriilor obiective și subiective menționate mai sus, principiile Curții cu privire la răspunderea pentru utilizarea hiperlinkurilor pot fi rezumate după cum urmează:

Principiul 1: Când un jurnalist aprobă, cu ajutorul unui limbaj explicit și fără echivoc, sau repetă un conținut calomnios sau ilegal în alt mod la care trimite hiperlinkul, utilizarea hiperlinkului este echivalentă cu o formă tradițională de publicare.

Principiul 2: Răspunderea ar trebui instituită numai atunci când un jurnalist, știind (cunoaștere efectivă și pozitivă) că acel conținut la care duce hiperlinkul este ilegal, acționează cu rea-credință. În mod excepțional, răspunderea poate fi instituită și atunci când jurnalistul ar fi putut ști în mod rezonabil (cunoaștere prezumată) că acel conținut era ilegal, în lumina eticii profesionale și a obligațiilor de diligență conexe jurnalismului responsabil.

Principiul 3: Când un jurnalist utilizează un hiperlink și nu aprobă sau nu repetă conținutul calomnios sau ilegal în alt mod la care acesta trimite, utilizarea hiperlinkului nu este echivalentă cu forme tradiționale de publicare și nu atrage răspunderea, cu excepția cazului de neîndeplinire a unei hotărâri judecătorești care declară că acest conținut este calomnios sau ilegal în alt mod și interzice utilizarea sa.

Principiul 4: Toate apărările disponibile editorilor inițiali ar trebui să fie disponibile jurnalistului dacă acesta este supus răspunderii cu privire la conținutul asociat. Jurnalistul nu are obligația de a se distanța de conținutul calomnios sau ilegal în alt mod la care trimite hiperlinkul.

Principiul 5: Principiile din Convenție menționate mai sus impun o apreciere individuală în fiecare caz, în lumina situației așa cum se prezenta aceasta autorului la momentul faptelor, mai degrabă decât analizând retrospectiv pe baza constatărilor din hotărârile instanțelor naționale.

Principiul 6: Orice regim al răspunderii obiective sau stricte pentru utilizarea hiperlinkurilor este *per se* contrariu principiilor din Convenție menționate mai sus.

Principiul 7: Aceste principii se aplică atât persoanelor fizice (jurnaliști), cât și persoanelor juridice (societățile media).

Aplicarea principiilor Curții la prezenta cauză

21. Instanțele maghiare au hotărât că societatea reclamantă este responsabilă pentru calomnie prin „răspândirea” declarațiilor false cu privire la Jobbik în baza art. 78 alin. (2) din Codul Civil. Art. 78 alin. (2) definește calomnia drept „realizarea sau răspândirea unei aserțiuni false prejudiciabile cu privire la o altă persoană, sau prezentarea cu implicații neadevărate a unui fapt adevărat în legătură cu o altă persoană”. Instanțele naționale nu au

constatat răspunderea societății reclamante pentru articolul despre incidentul de la Konyár, ci în mod deosebit pentru faptul că jurnalistul, dl Horváth, folosise o tehnică de introducere de hiperlinkuri către o înregistrare video deja disponibilă on-line Pare destul de ciudat că hotărârea instanțelor naționale de înlăturare se îndrepta împotriva hiperlinkului, însă nu împotriva altor referiri din articol la existența înregistrării video.

22. Societatea reclamantă a pretins că nu putea să fi prevăzut că instanțele maghiare vor considera a constitui răspândire acțiunea de introducere de hiperlinkuri. În consecință, societatea reclamantă nu putea să fi prevăzut că, prin includerea hiperlinkului în articol, va fi găsită responsabilă pentru calomnie și se va dispune să înlăture hiperlinkul, să publice extrase din hotărâre și să plătească cheltuieli de judecată. Guvernul a admis că în acest caz exista o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a societății reclamante, dar a susținut că ingerința fusese legală și proporționată în lumina doctrinei generale a răspunderii obiective în acest domeniu al dreptului în Ungaria.

23. Echivalând introducerea de hiperlinkuri cu „răspândirea” în patru instanțe consecutive³⁵, instanțele maghiare nu au luat în considerare distincția fundamentală dintre conținut și comunicarea despre existența conținutului (introducerea de hiperlinkuri). Aplicarea răspunderii obiective în cazul oricărei forme de introducere de hiperlinkuri a împiedicat echilibrarea intereselor cerută în baza jurisprudenței Curții și a aprecierii individuale a situației societății reclamante, ducând la o ingerință cu adevărat draconică în exercitarea drepturilor societății reclamante garantate de art. 10. Această critică la adresa instanțelor maghiare nu este nouă. Într-o altă cauză, aplicarea de către instanțele maghiare a unei interpretări a răspunderii obiective prevăzute la art. 78 din Codul Civil a fost deja declarată incompatibilă cu Convenția³⁶. În prezenta cauză, Curtea reiterează această constatare cu privire la hiperlinkuri.

24. Ca o chestiune de drept, instanțele naționale nu au luat în considerare că jurnalistul doar a introdus linkul în articolul său, fără să aprobe și chiar fără să repete conținutul la care ducea hiperlinkul și că respectivul conținut (și anume comentariile dlui Gyöngyösi despre incidentul de la Konyár) nu fusese declarat ilegal și nici folosirea sa nu fusese interzisă de nicio hotărâre judecătorească anterior creării linkului. În plus, instanțele naționale au ignorat de asemenea faptul că respectivul conținut în cauză a apărut în contextul unui reportaj pe o temă de interes public, întrucât se referea la amenințările împotriva elevilor romi și putea fi perceput ca o declarație făcută în limitele „criticii admisibile la adresa partidelor politice”³⁷.

---

³⁵ Pct. 14, 16, 19 și 20 din hotărâre.

³⁶ *Magyar Tartalomsgálatók Egyesülete și Index.hu Zrt împotriva Ungariei*, nr. 22947/13, pct. 89, 2 februarie 2016.

³⁷ Pct. 83 din hotărâre.

25. Și mai rău, această cauză subliniază cum anume este posibil ca răspunderea obiectivă pentru introducerea de hiperlinkuri să ducă la regres la infinit în materia răspunderii. În fapt, instanțele naționale au hotărât că un site web (hvg.hu) este responsabil pentru introducerea de hiperlinkuri către articolul de pe site-ul web al societății reclamante pentru că acel articol includea la rândul său un hiperlink către înregistrarea video presupus calomnioasă.

Concluzie

26. În concluzie, Webul nu este destinat, ca tehnologie, să funcționeze în modul declarat de Guvernul pârât, unde răspândirea de informații prin hiperlinkul însuși este întotdeauna un „conținut de gândire”³⁸. Acest demers duce la întrebarea cum pot oamenii să transmită informații prin miile de miliarde de pagini web estimate a exista astăzi și prin nenumăratele pagini viitoare dacă acest lucru va genera răspundere. Este prea dificil, și în multe cazuri imposibil, ca oamenii să determine din punct de vedere juridic dacă fiecare conținut în parte la care trimite un hiperlink este calomnios sau ilegal în alt mod. Dacă această sarcină ar fi impusă în mod automat jurnaliștilor, prin regimul răspunderii obiective, ar reprima libertatea presei. Parafrazând cuvintele lui Berners-Lee, hiperlinkurile sunt esențiale nu numai pentru revoluția digitală, ci și pentru continua noastră prosperitate – și chiar pentru libertatea noastră. Ca și însăși democrația, trebuie apărate³⁹. Este cu adevărat remarcabil că, constatând o încălcare a art. 10 din Convenție, prezenta hotărâre a făcut exact acest lucru.

---

³⁸ Observațiile Guvernului pârât, pct. 20

³⁹ Tim Berners-Lee, *Weaving the Web*, citat supra: „The Web is critical not merely to the digital revolution but to our continued prosperity – and even our liberty. Like democracy itself, it needs defending”. („Webul este esențial nu numai pentru revoluția digitală, ci și pentru continua noastră prosperitate – și chiar pentru libertatea noastră. Ca și însăși democrația, trebuie apărat.”)